

ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ-ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΨΥΧΙΚΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ 87^{ος} ΤΕΥΧΟΣ 2

α θ η ν α ί ο ς

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

03

Editorial
του Σπύρου Αντωνάτου

22

Δέκα λεπτά αγάπης
της Σαλώμης Δερμάτη

04

Συνέντευξη του
Αρχιεπισκόπου
κ. Ιερώνυμου Β΄
στους **Α. Λαγό και Δ. Μπαμίδα**

Σχολικός εκφοβισμός
της **Μυρτώς Κροντηρά**

24

08

Τα ελληνικά μνημεία
της παγκόσμιας
πολιτιστικής κληρονομιάς
του **Θεμιστοκλή Αλεπάκου**

26

Νίκος Καζαντζάκης
της **Σοφίας Μητσοτάκη**

10

Συνέντευξη του
Ν. Χατζόπουλου
στον **Γιάννη Κρίσιλια**

Όψεις της ετερότητας
στο έργο του **Γ. Βιζυηνού**
του **Νίκου Αντωνίου**

29

14

Η πολιτική του Πολιτισμού
στην Ευρωπαϊκή Ένωση
του **Μάριου Δεληθέου**

36

Μιτοχονδριακή Εύα
του **Σπύρου Αντωνάτου**

16

Συνέντευξη
της **Νάνας Μούσχουρη**
στον **Γιάννη Κρίσιλια**

Τεχνητή Νοημοσύνη
του **Μάρκου Γαζέπη**

40

18

Η ασύμπτωτη σχέση
κοινωνίας και τέχνης
του **Αριστοκλή Λαγού**

44

Μελάνι ή Pixels
του **Νίκου Θεοδωρού**

Αγαπητοί συμμαθητές,

Η φετινή χρονιά τελειώνει, το καλοκαίρι πλησιάζει. Μια ακόμη χρονιά με αξέχαστες αναμνήσεις, μια χρονιά ευχάριστη, μια χρονιά της οποίας περιμένουμε με αγωνία το καλοκαίρι-όπως κάθε χρονιά άλλωστε! Αυτή τη χρονιά, αυτήν την περίοδο συνέβησαν πολλά νέα γεγονότα στη χώρα και στον κόσμο! Στη μαθητική μας κοινότητα όμως συμβαίνει κάτι που γίνεται κάθε χρόνο, το δεύτερο και καλοκαιρινό τεύχος του Αθηναίου!

Αυτήν την περίοδο όμως, που όλοι ετοιμάζονται για τις εξετάσεις και για το καλοκαίρι που ακολουθεί, το περιοδικό Αθηναίος πάλι διαδραμάτισε τον ρόλο που του ανατέθηκε από τους ίδιους τους μαθητές. Αποτέλεσε την καλύτερη διέξοδο για τις αυξανόμενες ανησυχίες και τη δημιουργικότητα των μαθητών μας. Εδώ, συγκεντρωθήκαμε όλοι όσοι είχαμε κάποια ιδέα, αναλαμπή, διαφωνία ή απλή ανάγκη έκφρασης και δημιουργήσαμε ένα εκπληκτικό μείγμα απόψεων και σκέψεων που αποτυπώθηκε και στο δεύτερο τεύχος. Η δουλειά ήταν σκληρή, η αφοσίωση μεγάλη και τελικά οι κόποι καρποφόρησαν: το δεύτερο τεύχος έχει να προσφέρει τεράστια ποικιλία θεμάτων από πολιτικά και καλλιτεχνικά μέχρι επιστημονικά και συνεντεύξεις με σπουδαίες προσωπικότητες.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλη τη συντακτική ομάδα που εργάστηκε για το περιοδικό, καθώς και τους Καθηγητές Συμβούλους κ. Φίλιππο Τακόπουλο και κ. Μαρία Βενετάκη, των οποίων η συμβολή ήταν ανεκτίμητη. Η φετινή χρονιά ήταν ιδιαίτερα παραγωγική και τώρα το έργο κληροδοτείται στην επόμενη συντακτική ομάδα που ελπίζω - και είμαι σίγουρος - ότι θα το συνεχίσει! Στις διακοπές φυλλομετρήστε από το τηλέφωνό σας ή το tablet σας και αυτό το τεύχος και δεν θα απογοητευτείτε. Αντίθετα, μπορεί να σας γοητεύσει και δεν θα μπορείτε να πάτε στην παραλία χωρίς τον Αθηναίο!

Καλή ανάγνωση
Αντωνάτος Σπύρος

αθηναίος

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ
ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
Χρόνος 87^{ος} – Τεύχος 1

Αρχισυντάκτης
Σπύρος Αντωνάτος

Βοηθοί Αρχισυντάκτη
Λήδα Κατωπόδη
Μάρα Σταμέλου

Στο τεύχος συνεργάστηκαν

Θεμιστοκλής Αλεπάκος
Σπύρος Αντωνάτος
Νίκος Αντωνίου
Μάρκος Γαζέπης
Μάριος Δεληθέος
Σαλώμη Δερμάτη
Νίκος Θεοδώρου
Γιάννης Κρίσιλιας
Μυρτώ Κροντηρά
Σοφία Μητσοτάκη
Δημήτρης Μπαμίδης

Καθηγητές Σύμβουλοι & Δημιουργικό

Μαρία Βενετάκη
Φίλιππος Τακόπουλος
Φωτογραφία εξωφύλλου: Φ. Τακόπουλος

Συνέντευξη του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου Β΄

στον Αριστοκλή Λαγό, Β3 και τον Δημήτριο Μπαμίδα, Β4

Στο πλαίσιο του πρώτου μαθητικού Θεολογικού Συνεδρίου, ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος Β΄ παραχώρησε στους μαθητές της Β΄ Λυκείου του Κ.Α. Αριστοκλή Λαγό και Δημήτριο Μπαμίδα συνέντευξη με θέματα γενικού ενδιαφέροντος, που άπτονται της σύγχρονης εποχής. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών στο κέντρο της Αθήνας. Αξίζει να σημειωθεί πως η συνέντευξη προβλήθηκε σε οπτικοακουστική μορφή στο Συνέδριο ως μέρος της εργασίας των παραπάνω μαθητών. Την τεχνική επιμέλεια της παρουσίασης ανέλαβε ο μαθητής της Β΄ Λυκείου Σωτήριος Λύτρας. Τους μαθητές συνόδευσε ο καθηγητής κ. Φίλιππος Τακόπουλος. Η συνέντευξη αυτή παρατίθεται αυτούσια ακολούθως.

Α. Λαγός: Μακαριώτατε, ευλογείτε. Σας ευχαριστούμε που μας παραχωρείτε αυτήν τη συνέντευξη, η οποία θα υποστηρίξει την εργασία μας στο Α΄ μαθητικό Θεολογικό Συνέδριο με θέμα «*Η Ποιμαντική και Διοικητική Μέριμνα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών*».

Μια βαθιά κρίση, οικονομική, κοινωνική και κυρίως ηθική μαστίζει την ελληνική κοινωνία. Η κρίση αυτή οδηγεί άκριτα τους πολίτες-πιστούς σε υλική και αξιακή πτώχευση. Μακαριώτατε, πώς βλέπετε αυτές τις εξελίξεις; Ποια ηθικά και πνευματικά κίνητρα δύναται να προσφέρει η Εκκλησία για την αξιακή ανασυγκρότηση της κοινωνίας με δικαιοσύνη, αλληλεγγύη, αδελφοσύνη;

Αρχιεπίσκοπος: Συμφωνώ με την τοποθέτησή σου ότι υπάρχει μία κρίσις. Αλλά αυτή η κρίσις είναι μόνον οικονομική, που θελήσαμε να ρίξουμε το βάρος όλο σε αυτό το σημείο; Κατά τη δική μου την άποψη, η κρίσις είναι πρώτα από όλα πνευματική κρίσις. Και ως αποτέλεσμα της πνευματικής κρίσεως έρχονται όλα τα είδη των κρίσεων, όπως ακριβώς τις ονόμασες. Η Εκκλησία πιστεύει ότι το κάθε πρόσωπο είναι εικόνα Θεού· είναι ιερό αυτό το πρόσωπο και έχουμε υποχρέωση να το σεβόμαστε και να το υπηρετούμε. Αντίθετα, η κρίσις η πνευματική διώχνει την ιεροποίηση, φέρνει την αποϊεροποίηση των πραγμάτων. Αυτό, όμως, η αποϊεροποίηση των πραγμάτων, ευτελίζει το πρόσωπο. Και όταν το πρόσωπο ευτελίζεται, γίνεται εμπόρευμα, γίνεται εκμετάλλευση.

Υπήρξε κάποτε, καλή ώρα όπως τώρα, μια αγωνία, ένα ερώτημα προς τον Χριστό. Έρχεται κάποιος και του λέει: «*Κύριε, θα ήθελα να είμαι ευτυχισμένος. Ποιο είναι εκείνο που πρέπει να προσέξω, ποιος είναι ο βασικός νόμος ώστε, όταν φύγω από αυτή την ζωή, να πω ότι έζησα ευχαριστημένος*». Και ο Κύριος του λέει δύο πράγματα: «*Πρώτα, να αγαπήσεις με όλη την δύναμη της ψυχής σου τον Θεό, και δεύτερον, τον άλλο άνθρωπο σαν τον ίδιο τον εαυτό σου*». Μέσα σε αυτά τα δύο πράγματα κρύβεται όλο το νόημα της ζωής.

Επομένως, η εκκλησία αυτό θέλει να μάθει τον άνθρωπο, αυτή είναι η άσκηση που θέλει να κάνει: να αγαπάμε τον Θεό και να αγαπάμε τον συνάνθρωπο. Δεν είναι απλό όμως, μπορεί

να το λέμε. Γιατί τον ευτελίζουμε; Γιατί τον χρησιμοποιούμε; Αν θέλουμε να κάνουμε μια τομή σε αυτό το πράγμα θα βλέπαμε ότι τρία πράγματα υπάρχουν σε αυτό το σημείο. Θέλουμε πολλές φορές να επικρατήσει το δικό μας, ο εγωισμός μας. Υπάρχει ένα δεύτερο σημείο. Μέσα στην προσπάθειά μου να ξοδέψω λίγα λεφτά αλλά να πάρω πολύ μεγάλο κέρδος, θυσιάζοντας τον άνθρωπο, αυτό να το κάνω στόχο στη ζωή μου. Είναι ο καπιταλισμός αυτό. Και είναι και η τρίτη πλευρά. Τι είναι ο άλλος ο άνθρωπος για μένα; Είναι ο αδελφός μου; *Έχω υποχρέωση να σταθώ πλάι του*. Και αυτόν τον ρόλο έχει η Εκκλησία. Θέλει να μας πει ποια είναι η αγάπη η κάθετη προς τα πάνω και ποια η προς τα πλάγια. Έτσι, λοιπόν, θα ανακεφαλαίωνα ότι οποιαδήποτε κρίσις έχει πυρήνα, ξεκίνημα την πνευματική κρίση.

Δ. Μπαμίδης: Μακαριώτατε, όλοι γνωρίζουμε ότι παρά τις προσπάθειες που κατά καιρούς έχουν καταβληθεί, οι επικεφαλής των διαφόρων χριστιανικών δογμάτων δεν έχουν κατορθώσει να προσεγγίσουν αλλήλους και να πραγματοποιηθεί η ένωση των εκκλησιών. Το ερώτημα μου είναι: Γιατί ενώ από όλους είναι αποδεκτή η αρχή της δύναμης της ενότητας (ας μην ξεχνάμε ότι η Αγία Τριάδα είναι ομοούσιος και αχώριστος) εξακολουθούν να υφίστανται στεγανά; Τι εμποδίζει, ώστε η επίκληση της Κυριακής Προσευχής «*ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*» να γίνει πραγματικότητα και να παύσει η κτηνώδης βία που εξομοιώνει τον άνθρωπο με τα θηρία;

Αρχιεπίσκοπος: Η πρώτη και ουσιαστική απάντηση είναι ότι υπάρχει ο εγωισμός. Ο εγωισμός είναι η

αρχή των πολλών βασάνων της ανθρωπότητας (ο κακός εγωισμός, όχι η φιλοδοξία, για να γίνεται κανείς καλύτερος). Ας θυμηθούμε την πορεία του Χριστού με τον Σταυρό προς τον Γολγοθά, όπου τον πλησιάζει μία μητέρα με στόχο να μεσολαβήσει για τα δύο παιδιά της και λέει: «Κύριε, τώρα εσύ πηγαίνεις στη Βασιλεία σου! Αφού θα πάρεις θρόνο, κάνε έτσι, ώστε δύο από εμάς να είμαστε πλάι σου, ένας από τα αριστερά και ένας από τα δεξιά». Τότε ο Χριστός πήρε παράμερα τους μαθητές και τους λέει: «Για κοιτάξτε τον κόσμο όλο γύρω σας, αυτοί που θέλουνε να κυριαρχήσουν στα έθνη, καταπιέζουν, είναι καταπιεστές. Αυτοί που θέλουν να ακολουθήσουν εμένα θα ακολουθήσουν άλλο δρόμο. Αυτός που θέλει να γίνει πρώτος πρέπει πρώτα να διακονήσει, πρέπει πρώτα να υπηρετήσει, πρέπει πρώτα να νιώθει ότι είναι ο τελευταίος, για να γίνει πρώτος». Έτσι, η ενότητα πρέπει να ξεκινάει από τη βάση, να την νιώσουν πραγματικά οι άνθρωποι, όχι μόνο να την λένε. Όλοι μιλάμε για ενότητα και αγάπη αλλά πρέπει και να τις εφαρμόζουμε. Πρέπει, λοιπόν, η ενότητα να ξεκινήσει από τη βάση και να ανεβαίνει προς τα πάνω και αυτός που είναι πάνω να πάρει το μήνυμα και να το εφαρμόσει. Έχουμε όλοι μας ευθύνη· δεν φταίνε μόνο οι επάνω οι επικεφαλής, είναι και οι λαοί.

Παραδείγματος χάριν, θα κάνουμε ένα συνέδριο μεταξύ Μουσουλμάνων και Χριστιανών. Γιατί να μην έχουμε ενότητα, να είμαστε ενωμένοι όχι σε θέματα πίστεως, όχι σε προσωπικά θέματα, δηλαδή να γίνει ο Μουσουλμάνος Χριστιανός ή το αντίθετο. Αλλά είναι πράγματα που τα έχουμε ανάγκη, να είμαστε ενωμένοι, να μπορούμε να μοιράσουμε το φαγητό, να μπορέσουμε να μιλήσουμε ειρηνικά.

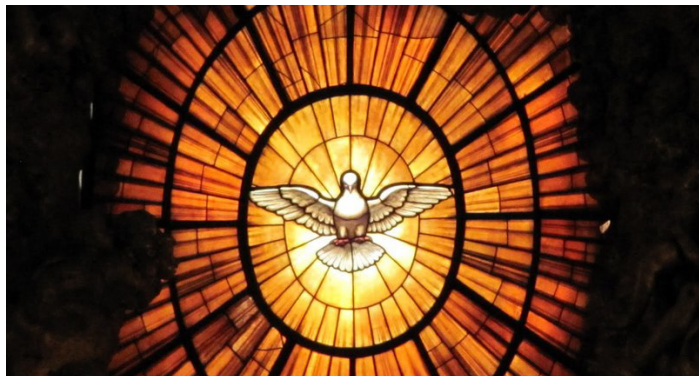
Ο εγωισμός δεν είναι μόνο των μεγάλων αλλά είναι και των μικρών. Χρειάζεται καλλιέργεια ο άνθρωπος πνευματική, ώστε να ξέρει να κάνει ιεραρχικά την κατάταξη των πραγμάτων. Σε αυτό οφείλεται το ότι δια μέσου των αιώνων όλοι μιλάμε για ενότητα, δηλαδή ο ένας να βοηθάει τον άλλο, αλλά ο εγωισμός, η έλλειψη πνευματικότητας και καλλιέργειας των ανθρώπων, η μόρφωση –παίζει πολύ μεγάλο ρόλο- ορθώνονται ως εμπόδια. Τα παραπάνω στοιχεία πρέπει να συνεχίσουν να υπάρχουν, για να φτάσουμε κάποτε σε ένα σημείο

υψηλό. Και μιλάω τώρα για τους Χριστιανούς. Πρέπει να καλλιεργηθούν οι λαοί στη βάση, να λείψει ο εγωισμός και οι μεγάλοι να καταλάβουν ότι δεν ήρθανε, για να κυβερνήσουν αλλά για να αγαπήσουμε. Γιατί είπε εξάλλου ο Χριστός: «δεν ήρθα, για να με διακονίσουν οι άνθρωποι αλλά για να τους υπηρετήσω». Αυτό φαίνεται ότι δεν το έχουν καταλάβει ακόμα όλοι στην πράξη. Ωστόσο να γίνει αυτό, θα πρέπει να κάνουμε υπομονή.

Α. Λαγός: Σήμερα, σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι σε εξέλιξη ο διαθρησκευτικός διάλογος. Παράλληλα, ακραία φαινόμενα φονταμενταλισμού έχουν ως αποτέλεσμα την εκμετάλλευση της θρησκείας ως κρατικού πολεμικού μέσου. Μακαριώτατε, ως πνευματικός ταγός των Ελλήνων, πώς θα προσδιορίζατε τον ρόλο της Εκκλησίας για την ειρήνευση ανάμεσα σε ανθρώπους και κοινωνίες με θρησκευτικές και πολιτισμικές διαφορές;

Αρχιεπίσκοπος: Σε αυτές τις περιπτώσεις, που ο πυρετός είναι μεγάλος και είναι κρίσιμα τα πράγματα, ο διάλογος είναι το καλύτερο. Ο

διάλογος λοιπόν, είναι το καλύτερο και αυτόν πρέπει να επιδιώκουμε, χωρίς να κάνουμε βέβαια αβαρίες στην πίστη μας και στις θέσεις μας. Η απόκρουση του φανατισμού, πέρα από τον διάλογο είναι ένα δεύτερο μέσο. Και το τρίτο όπλο στην Εκκλησία είναι η προσευχή για τους άλλους. Δεν ξέρω αν έχετε νιώσει ποτέ αυτήν τη δύναμη.

Δ. Μπαμίδης: Οι νέοι, πιο πολύ σήμερα από όλες τις προηγούμενες εποχές, έχουμε ανάγκη από πρότυπα. Όμως, στην κοινωνία της ευτέλειας και της κατανάλωσης που ζούμε, τη θέση των προτύπων έχουν καταλάβει τα είδωλα. Επιτυχημένοι είναι αυτοί που δεν κατέβαλαν καμιά προσπάθεια στη ζωή τους και ταυτίζουν την άγνοια με τη σοφία. Το μόνο κοινωνικό διαβατήριο είναι το χρήμα. Στο όνομα μιας δήθεν ελευθερίας καταλύονται οι θεσμοί που αποτελούν τα θεμέλια της κοινωνίας.

Μακαριώτατε, χρειαζόμαστε στηρίγματα, για να μη μας διαστρεβλώσει ο άνεμος. Τι μέτρα παίρνετε για το «*ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ*» ;

Αρχιεπίσκοπος: Η αλήθεια είναι σίγουρα πως τα πρότυπα είναι δύσκολο να βρεθούν, ιδιαίτερα σήμερα. Δεν μπορεί κανείς να πάει σε ένα

κατάστημα και να ζητήσει δύο κιλά καλοσύνη ή δώσε μου τρία πρότυπα, να τα αντιγράψω. Είναι ένα θέμα που θέλει προσπάθεια. Είναι αλήθεια πως οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα ενδιαφέρονται μόνο για αυτά που προανέφερες, δηλαδή για τα χρήματα και την ύλη. Όμως, υπάρχουν και πρότυπα τα οποία πρέπει να τα αναζητήσουμε. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να πούμε ότι δεν υπάρχουν πρότυπα αλλά πρέπει να ψάξουμε πολύ, για να τα βρούμε.

Μία ανακεφαλαίωση: Έρχεται η φωτιά και το τέλος για όλους μας και τα καλάμια, τα ξύλα, το άχυρο θα τα κάψει όλα, αντίθετα ό,τι είναι χρυσάφι και ασήμι θα σωθεί. Έτσι, λοιπόν, είναι μια παρηγοριά ότι μέσα στα ζιζάνια υπάρχει και το ασήμι και το χρυσάφι. Έρχεται μία φωτιά, τα καίει όλα και αποκαλύπτει τον κόσμο έτσι, όπως είναι. Ο κόσμος μας, λοιπόν, έχει πρότυπα, αρκεί να ψάξουμε να τα βρούμε και να τα μελετήσουμε.

Δ. Μπαμίδης: Σας ευχαριστούμε θερμά για τη δυνατότητα που μας δώσατε να σας συναντήσουμε, να σας ακούσουμε και να πάρουμε την ευχή σας.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

του Θεμιστοκλή Αλεπάκου, Β1

Η παρούσα ομιλία εκφωνήθηκε στο πλαίσιο του Α' Μαθητικού Συμποσίου του Δικτύου Λυκείων ASPnet UNESCO Κεντρικής Μακεδονίας (6 -7 Μαρτίου 2015).

Αξιότιμο Προεδρείο,
Σεβαστοί καθηγητές,
Αγαπητοί σύνεδροι,
Κυρίες και κύριοι,

Αξιοποιώντας την ευκαιρία που μας δίνεται, θα θέλαμε ως μέλη της έβδομης επιτροπής να ευχαριστήσουμε θερμά τα εκπαιδευτήρια Φρυγανιώτη για τη ζεστή φιλοξενία τους, καθώς και να ευχηθούμε, με αφορμή το παρόν συνέδριο, να καθιερωθεί το πρώτο αυτό μαθητικό συμπόσιο ως θεσμός για τα επόμενα χρόνια στη Βόρεια Ελλάδα. Με τη σειρά μου, λοιπόν, ως πρόεδρος της έβδομης επιτροπής, θα ήθελα να σας παρουσιάσω με σαφήνεια και ευστοχία τα πορίσματα, στα οποία καταλήξαμε έπειτα από δημιουργικές σκέψεις, γόνιμη αμφιβολία και εποικοδομητικό διάλογο.

Τα υποθέματα που κληθήκαμε να επεξεργαστούμε διεξοδικά, αφορούσαν αρχικά το νομικό πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο καθορίζεται η εγγραφή των διαφόρων μνημείων οικουμενικής εμβέλειας στον κατάλογο της UNESCO, εν συνεχεία τη σχέση των σύγχρονων νέων με την πολιτιστική τους κληρονομιά και, τέλος, την ευνοϊκή ή μη μεταχείριση των μνημείων από τους ίδιους, αλλά και τον κόσμο της εποχής μας, εν γένει.

Κατά πρώτο λόγο, η σύμβαση της UNESCO σχετικά με την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής

και Φυσικής Κληρονομιάς υπογράφηκε στις 16 Νοεμβρίου 1972 και κυρώθηκε από την Ελλάδα το 1981. Η χώρα μας, μάλιστα, διαθέτει συγκριμένα 17 μνημεία καταγεγραμμένα στον κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς του εν λόγω Διεθνούς Οργανισμού, ενώ, συγχρόνως, προτείνεται διαρκώς η ένταξη νέων σε εκείνον, όπως ο τάφος της Αμφίπολης στις Σέρρες. Προϋποτίθενται, ωστόσο, ορισμένα κριτήρια για την εγγραφή τους, όπως το πλούσιο ιστορικό τους παρελθόν, η διαχρονικότητά τους παρά τη φθοροποιό δύναμη του χρόνου, η παραμονή στον τόπο δημιουργίας τους και το ασύγκριτο φυσικό τους κάλλος.

Περνώντας, λοιπόν, στη σημερινή σχέση των νέων με τα μνημεία, είναι γεγονός πως οι περισσότεροι εξ αυτών επιδεικνύουν, δυστυχώς, πλήρη αδιαφορία, η οποία οφείλεται σε πλήθος παραγόντων. Αναλυτικότερα, ευθύνες πρέπει να καταλογιστούν πρωτίστως στην οικογένεια, διότι αυτή ως κύρια και πρωταρχική κοινωνική ομάδα οφείλει να μεταλαμπαδεύσει στα νεαρά της μέλη τις αξίες, τις οποίες αντιπροσωπεύει κάθε μνημείο. Επιπροσθέτως, καθοριστικό ρόλο στην παρούσα συμπεριφορά των εφήβων διαδραματίζει το εξετασιοκεντρικό σύστημα της εκπαίδευσης. Ειδικότερα, οι μαθητές, μέσα από τη διαδικασία της αποστήθισης και την υπάρχουσα σχολική πίεση, έχουν εξοικειωθεί στο να αντιμετωπίζουν την πολιτιστική τους κληρονομιά ως διδακτέα ύλη και, συνεπώς, δεν αντιλαμβάνονται την αυτονομία

της. Παράλληλα, αρκετές σχολικές μονάδες δεν μεριμνούν για το θέμα των βιωματικών επισκέψεων, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να καλλιεργήσει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα μνημεία από πλευράς των εφήβων. Τέλος, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, με την προβολή του υλιστικού και χρησιμοθηρικού χαρακτήρα των μνημείων, απωθούν τη νεολαία από την προσέγγισή τους ως γνήσιων ιστορικών και πολιτισμικών κέντρων, ενθαρρύνοντας, αντιθέτως, την οικονομική και εμπορική αξιοποίηση τους.

Απέναντι, όμως, στα προαναφερθέντα προβλήματα, η επιτροπή μας διατύπωσε ορισμένες προτάσεις οι οποίες θα μπορούσαν κάλλιστα να επιφέρουν τη σταδιακή βελτίωση της επικρατούσας κατάστασης. Κατ' αρχάς, στον οικογενειακό τομέα, οι γονείς καλούνται να μνησούν τα παιδιά τους στις διαχρονικές αξίες των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου τους, μέσω της πραγματοποίησης πλήθους μορφωτικών επισκέψεων από μικρή ηλικία. Επιπλέον, ρόλος «εκ των ων ουκ άνευ» χαρακτηρίζεται αυτός της εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούμε άκρως σημαντική την αύξηση των σχολικών ωρών που διατίθενται για την ενασχόληση των νέων με το μάθημα της Ερευνητικής Εργασίας, καθώς και τον καθορισμό ποικίλων ενδιαφερόντων θεμάτων, δίνοντας, προπάντων, προτεραιότητα στην ενδελεχή μελέτη των πολιτιστικών μνημείων. Ακόμη, προτείνουμε την υιοθέτηση από κάθε σχολείο ενός μνημείου, δηλαδή την προστασία ή τη συντήρησή του μέσω της παροχής χρημάτων, την ενημέρωση και τη διάδοσή του μέσω της επιτυχούς οργάνωσης εθελοντικών δράσεων, όπως την αναβίωση αρχαίων θεατρικών παραστάσεων ή τη διεξαγωγή άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων. Εν κατακλείδι, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ως κατεξοχήν φορείς πληροφόρησης του ευρέος κοινού, κρίνουμε αναγκαίο να περιορίσουν τα προβαλλόμενα υλιστικά πρότυπα και να αναθεωρήσουν την αξία των μνημείων, σε μια προσπάθεια αναβάθμισης της επιφανειακής σχέσης των εφήβων με αυτά.

Προχωρώντας στις χρήσεις των παραπάνω μνημείων αλλά και τα οφέλη, τα οποία ενδέχεται να αποκομίσει ένας νέος αλλά και ένας ενήλικος άνθρωπος, η ομάδα μας υποστήριξε τις εξής

απόψεις. Η επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου, και ειδικότερα της μεγαλοπρεπούς Ελλάδας, καθιστά εφικτή την ενημέρωση του αυτόχθονα επισκέπτη για την προέλευση και τις προγονικές του ρίζες, την άντληση σπουδαίων γνώσεων για το λαμπρό παρελθόν της χώρας, την πληροφόρηση για τις κοινωνικές συνήθειες και τη λαϊκή παράδοση της εκάστοτε εποχής, καθώς και την αποφυγή φαινομένων μιμητισμού ξένων ιδεών, αντιλήψεων και αξιών.

Αναφορικά με τις φθορές που υφίστανται τα ελληνικά μνημεία, θα μπορούσε κανείς να αναφέρει αρκετά. Κατά τη γνώμη μας, βαρύτητα πρέπει να δοθεί στο θέμα της εμπορευματοποίησής τους από φιλοχρήματους και συμφεροντολόγους κυρίως μικροπωλητές. Ενδεικτικό παράδειγμα συνιστά ο Παρθενώνας, το μεγαλειώδες αριστούργημα του χρυσού αιώνα του Περικλή ή, με τα σημερινά δεδομένα, το πλέον εμπορευματοποιημένο πολιτιστικό μνημείο της Ελλάδας. Επίσης, η μεταφορά μερών του συνόλου ενός αξιοθαύμαστου υλικού δημιουργήματος, όπως τα μάρμαρα του Παρθενώνα, σε μουσεία άλλων χωρών, όπως το Βρετανικό στην Αγγλία, αλλοιώνει σε μεγάλο βαθμό την εξωτερική όψη και την απaráμιλλη αξία τους. Επιλογικά, οι βανδαλισμοί που παρατηρούνται στη σύγχρονη εποχή λόγω έλλειψης ωριμότητας, υπευθυνότητας και σεβασμού μπορούν, ακόμα, να επιφέρουν καταστροφικές συνέπειες στην υλική και πνευματική ακεραιότητα των διαφόρων μνημείων.

Από τα προαναφερθέντα συνάγεται αβίαστα το συμπέρασμα πως τα μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς που προστατεύει η UNESCO απαιτούν και την προσωπική μας μέριμνα, καθώς συνδέονται με τον ιδιαίτερο τόπο και τη μακραίωνη παράδοση μας. Αποτελεί ευθύνη μας, λοιπόν, και κυρίως των νέων να ενδιαφερθούν αρχικά για εκείνα και στη συνέχεια να τα διαφυλάξουν για τις επόμενες γενιές, όχι όμως να τα παραμελούν σαν να μην τους ανήκουν πολιτισμικά. Άλλωστε, μόνον όταν χάσουμε κάτι, αντιλαμβανόμαστε πραγματικά την αξία του.

Ευχαριστούμε ειλικρινά για την προσοχή σας.

Συνέντευξη του Ακαδημαϊκού Μιλτιάδη Β. Χατζόπουλου

στον Ιωάννη-Παναγιώτη Κρίσιλια, Β3

Ο κ. Μιλτιάδης Β. Χατζόπουλος τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στον κλάδο της «*Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας*» στην Τάξη των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών, δημιουργός ενός νέου κλάδου στην Ιστορία της Ελλάδος, του κλάδου της Ιστορίας της Μακεδονίας, μας παραχώρησε μία συνέντευξη άξια προσοχής και προβληματισμού.

Είστε απόφοιτος του Κολλεγίου Αθηνών. Ποιες ήταν οι πρώτες εμπειρίες σας από τον συγκεκριμένο χώρο; Η φοίτησή σας εκεί αποτέλεσε εφελτήριο για τη μετέπειτα σταδιοδρομία σας;

Η πρώτη μου εμπειρία ήταν η άπειρη έκταση του Κολλεγίου σε σχέση με το δημοτικό σχολείο. Η ομορφιά του κτηρίου, η βλάστηση· είχε πολλή βλάστηση εκείνη την εποχή· ο ελεύθερος χρόνος, και έπειτα τα πολλά ερεθίσματα κάθε είδους ερεθίσματα, είτε πρόκειται για διδακτικά είτε πρόκειται για πράγματα τα οποία γίνονται στα διάφορα μαθήματα, ή ακόμη και στους ομίλους ακόμη πιο συχνά. Ρωτάτε αν η φοίτηση εκεί αποτέλεσε εφελτήριο για την μετέπειτα σταδιοδρομία μας... Για μένα ασφαλώς. **Είχα μια εξαιρετική μόρφωση, η οποία μου επέτρεψε να συναγωνιστώ άλλα παιδιά ή άλλους νέους από τα καλύτερα σχολεία της Ευρώπης και αυτό το οφείλω στο Κολλέγιο. Δεν υπάρχει αμφιβολία.**

Η ελληνική μέση εκπαίδευση ίσως χρήζει κάποιων αλλαγών. Ποιες αλλαγές εσείς θα προτεινάτε, ώστε

τα ελληνόπουλα αποφοιτώντας από το Λύκειο να έχουν μια γενική μόρφωση και καλλιέργεια;

Η ερώτηση είναι δύσκολη. Ασφαλώς η μέση εκπαίδευση χρειάζεται αλλαγές. Θα ήθελα η ελληνική μέση εκπαίδευση να πλησιάζει το επίπεδο το οποίο είχε τουλάχιστον, όταν εγώ ήμουν μαθητής στο Κολλέγιο. Αυτό είναι συνισταμένη δύο παραγόντων. Ο ένας παράγων ήταν η οικονομική άνεση την οποία είχε το Κολλέγιο, ενώ τα δημόσια σχολεία δεν έχουν· ούτε ως εγκαταστάσεις, ούτε ως χώρος... Αλλά, δεν είναι μόνον αυτό. Είναι και κάτι άλλο, το οποίο ήταν η ικανότητα του Κολλεγίου να αναπτύσσει τις δεξιότητες των μαθητών σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Δεν ήσαν μόνο μαθήματα με την στενή μόνον έννοια, ήταν η κοινωνική ζωή, ήταν για ακόμη μια φορά η ευρύτητα των ερεθισμάτων που οφειλόταν στο διττό χαρακτήρα του Κολλεγίου ως ελληνικού αλλά και ως αμερικανικού Σχολείου –φέρνοντάς μας σε επαφή με δύο πολιτισμούς ταυτόχρονα. Είχαμε την εντύπωση ότι πηγαίνουμε στο Σχολείο για να μάθουμε, όχι για να πάρουμε ένα χαρτί. Δεν υπήρχε η πίεση των Πανελληνίων εξετάσεων. Αυτή την πλευρά και τα δημόσια σχολεία θα μπορούσαν να την καλλιεργήσουν, αν διαπνέονταν από μία διαφορετική νοοτροπία. Το οικονομικό βέβαια είναι πολύ βασικό.

Η ολομέλεια της Ακαδημίας Αθηνών σας εξέλεξε ως τακτικό μέλος της στον κλάδο της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας στην τάξη των Γραμμάτων και

των Καλών Τεχνών. Τι σημαίνει για εσάς αυτή η εκλογή;

Αυτή η εκλογή σημαίνει για εμένα μian ευκαιρία για να συμβάλω στους σκοπούς της Ακαδημίας, όπως τους εννοώ εγώ τουλάχιστον. Ο σκοπός μιας Ακαδημίας είναι να παράγει και να προωθεί την παραγωγή έγκυρης και νέας γνώσης. Κάθε λέξη είναι ζυγισμένη. Είναι πολύ σημαντικό, επειδή ζούμε σε έναν κόσμο που μας βομβαρδίζει με πληροφορίες, να παράγει και να προωθεί την παραγωγή έγκυρης γνώσης.

Είναι έκδηλο το ενδιαφέρον σας για τους τομείς της αρχαίας ελληνικής ιστορίας, τη Σπάρτη, την Ήπειρο, την Αρχαία Μακεδονία κ.ά. Ποιος χώρος του ελληνισμού σας συγκινεί ιδιαίτερα; Θα θέλατε να μας μιλήσετε γι' αυτό;

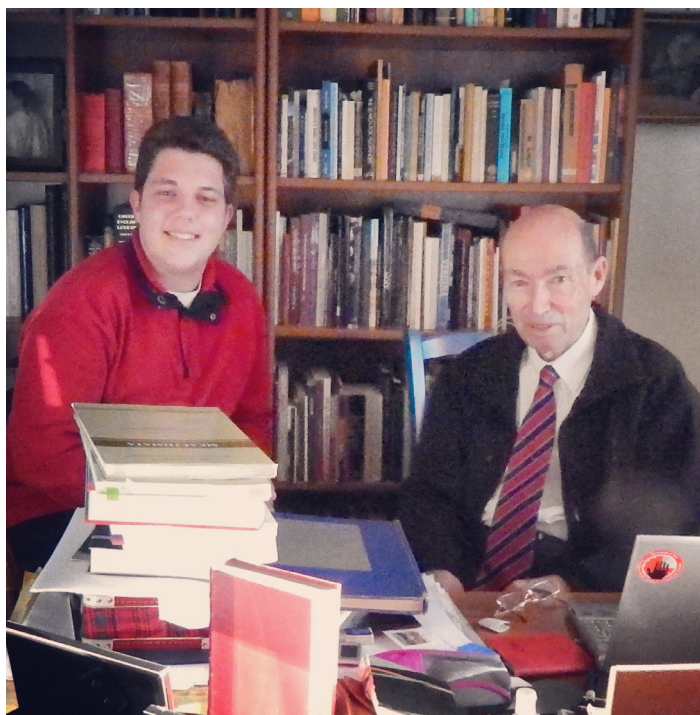
Ο ελληνισμός με ενδιαφέρει σε όλα του τα γεωγραφικά μήκη και πλάτη. Έτυχε να ενδιαφερθώ για την Αρχαία Σπάρτη, την Ήπειρο, την Μακεδονία και την Κύπρο. Αυτό άρχισε από το ενδιαφέρον μου για τον θεσμό της βασιλείας

στην αρχαιότητα. Επειδή, όμως, έχω ασχοληθεί περισσότερο με την Μακεδονία, η Μακεδονία ήταν αυτή που με συγκίνησε ιδιαίτερα. Επιπλέον, ήταν μια άγνωστη περιοχή όταν άρχισα εγώ, και μου δόθηκε η μοναδική ευκαιρία να την ανακαλύψω ο ίδιος και να την κάνω γνωστή στο ευρύτερο επιστημονικό κοινό.

Κάτι που απασχολεί σήμερα του Έλληνες είναι η Δέση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ήσασταν επί δύο θητείες μέλος του Συμβουλευτικού Σώματος επί της έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πώς βλέπετε το μέλλον της χώρας μας σε αυτή την Ένωση;

Η αλήθεια είναι ότι με απασχολεί το μέλλον της Ενώσεως παρά το μέλλον της Ελλάδος στην Ένωση. Θέλω να πω, υπάρχει ένα ιδιότυπο Ελληνικό πρόβλημα αλλά παράλληλα ανθίζει ένας ευρωσκεπτικισμός, ο οποίος έχει τους λόγους του. Επειδή μιλάτε για τις θητείες μου ως μέλους του συμβουλευτικού σώματος. **Πρώτον, είδα εκεί ότι οι ανθρωπιστικές επιστήμες δεν εκπροσωπούνται. Ήμουν μόνος με μια ψυχολόγο. Δεύτερον, είδα ότι όχι μόνο δεν εκπροσωπούνται αλλά δεν την**

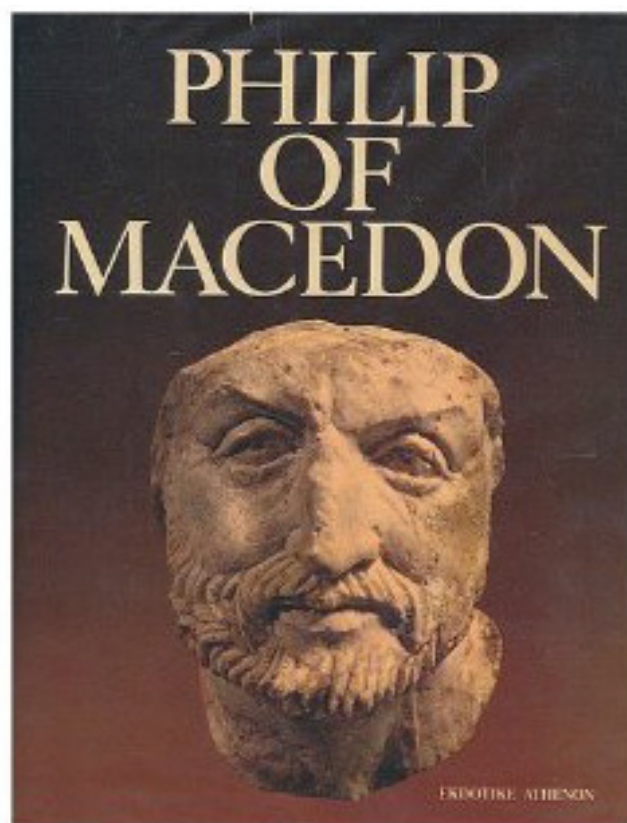

ενδιέφεραν. Ένα από τα σοκ της καριέρας είναι, όταν μου είπαν εκεί επισήμως ότι ο ρόλος της έρευνας είναι να παράγει ενημερωμένους καταναλωτές. Λοιπόν, αν το ιδανικό της Ευρωπαϊκής Ενώσεως είναι να παράγει ενημερωμένους καταναλωτές πώς μπορεί να εμπνεύσει ενθουσιασμό; Δεν ήταν αυτές οι βάσεις στις οποίες στηρίχτηκαν οι πρόδρομες μορφές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό, είμαι μάλλον απαισιόδοξος για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ενώσεως· αν δεν αλλάξει. Γιατί πλέον είδα ότι είχαμε, ως μέλη αυτού του Συμβουλευτικού Σώματος, διακοσμητικό ρόλο και ότι οι αποφάσεις ήταν ειλημμένες και εμείς απλώς τις υλοποιούσαμε. Εκεί φαίνεται και η έλλειψη της δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ως ιστορικός και γενικότερα ως πνευματικός άνθρωπος ποια πιστεύετε ότι θα μπορούσε να είναι η συμβολή της Ελλάδας σήμερα στη μετάδοση ανθρωπιστικών ιδεωδών και γενικότερα των αξιών της δημοκρατίας και ελευθερίας στην Ευρώπη, όταν είναι γνωστό ότι ευρέως κυκλοφορούν αντιδημοκρατικές απόψεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η Ελλάδα έχει έναν θησαυρό ανθρωπιστικών ιδεωδών και αξιών, τον οποίο όμως δεν γνωρίζουν πρώτα οι ίδιοι οι Έλληνες. Δηλαδή, η γνώση των Ελλήνων για το παρελθόν τους είναι αρκετά ελλιπής και, συχνά, ελλιπέστερη απ' αυτήν των

ξένων. Αυτό είναι μεγάλο πρόβλημα, διότι έχουμε ασαφείς και μεγάλες ιδέες για τον εαυτό μας και υπερηφανευόμαστε χωρίς όμως να γνωρίζουμε πραγματικά αυτές τις αξίες. Λοιπόν, για να μεταδώσεις κάτι, η Ελλάδα πρέπει πρώτα να το έχει και να το έχει σε μεγάλο βαθμό. Εάν αυτό μπορούσε να το εξωτερικεύσει, θα ήταν μεγάλο βήμα αλλά παρ' ολ' αυτά πρέπει να πείσει και τους άλλους ευρωπαίους. Αν τα ιδεώδη είναι μόνον πολιτικά και οικονομικά, δεν μπορούν να υπάρξουν. Αυτό φαίνεται με πολύ ακραίους τρόπους, με ανθρώπους οι οποίοι καταστρέφουν τα σύμβολα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού αλλά είναι και εκείνοι οι οποίοι ασπάζονται τον τζιχαντισμό. Η Ελλάδα πρέπει να γνωρίσει τον εαυτό της.

Έχετε ασχοληθεί με το έργο του Φιλίππου και του Αλεξάνδρου της Μακεδονίας. Θα μπορούσατε να μας σκιαγραφήσετε αυτές τις προσωπικότητες; Ποιος νομίζετε ότι είναι ο ρόλος του ηγέτη στην Ιστορία; Πιστεύετε ότι έχουμε σήμερα χαρισματικούς ηγέτες;

Τον Φίλιππο μπορώ να τον καταλάβω. Ήταν ένας ρεαλιστής ηγέτης με μεγάλη εμπιστοσύνη στους πολίτες και στους υπηκόους του. Κατάφερε μεθοδικά να επιβληθεί, αφού παρέλαβε μια Μακεδονία υπό κατοχή και την απελευθέρωσε.

Αυτό το πέτυχε περισσότερο με τις διπλωματικές του ικανότητες παρά με τις πολεμικές. Ο Αλέξανδρος είναι μια αρκετά δύσκολη προσωπικότητα. Έχει ένα υπερρεαλιστικό στοιχείο, το οποίο εμένα μου διαφεύγει. Ωστόσο, μπορώ να καταλάβω τη λογική του πλευρά· ένας νέος που ανέλαβε μία Μακεδονία στην ακμή της και θέλησε να υπερβεί τον πατέρα του. Ήταν ένας άνθρωπος που είχε ανησυχίες πνευματικές αλλά δεν ξέρω, αν είχε καταφέρει να δαμάσει όλες τις ικανότητές του και να τις φέρει σε ένα πιο περιορισμένο και πιο ρεαλιστικό σκοπό.

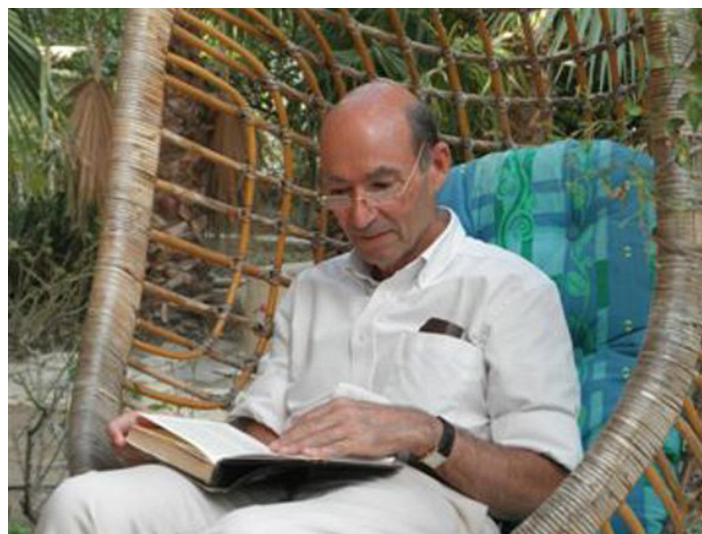
Τώρα μου λέτε ποιος είναι ο ρόλος του ηγέτη στην Ιστορία... Δεν ξέρω ποιος είναι ο ρόλος του ηγέτη αλλά ξέρω ότι ο ηγέτης μπορεί να αλλάξει την ιστορία. Για μένα, το πιο χτυπητό παράδειγμα των τελευταίων δεκαετιών είναι ο στρατηγός De Gaulle. Παρέλαβε μία Γαλλία ηττημένη και εξευτελισμένη και κατάφερε να επιβληθεί πρώτα στους συμμάχους και έπειτα στο εσωτερικό της Γαλλίας και, τελικά, μία Γαλλία που είχε χάσει κάθε κύρος την έκανε στην δεκαετία του '60 μια υπολογίσιμη δύναμη. Τελικά, το πόσο αυτό οφειλόταν στον De Gaulle το καταλάβαμε από το κατρακύλισμα το οποίο ήλθε εν συνεχεία. Δηλαδή, ένας ηγέτης μπορεί να πολλαπλασιάσει τις ικανότητες μιας χώρας. Δεν πιστεύω ότι υπάρχουν ηγέτες σήμερα· τώρα αν έχετε εσείς κανέναν να μου προτείνετε...

Για τους μαθητές του Λυκείου, τι θα προτείνατε να μελετήσουν, ώστε να τονώσουν την αρχαιογνωσία τους αλλά και την αγάπη τους προς τη λογοτεχνία γενικά;

Πρέπει κανείς να πιάσει την αρχαιογνωσία από δυο πλευρές. Συχνά, εμφανίζεται ένα δίλημμα αν θα μάθω τη γλώσσα ή το περιεχόμενο. Δυστυχώς, το περιεχόμενο και ο τύπος είναι αλληλένδετα. Ο σκέτος τύπος αποστειρώνει. Το περιεχόμενο χωρίς τύπο δεν έχει βάσεις. Λοιπόν, το Κολλέγιο είχε αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα με επιτυχή τρόπο. Είχαμε τα αρχαία σε πρωτότυπο κείμενο και τα αρχαία εκ μεταφράσεως. Και γινόντουσαν και τα δυο παράλληλα. Πρέπει κανέναν, αφού έχει κατανοήσει το έργο στη μετάφραση, να προσπαθήσει να το διαβάσει και στο πρωτότυπο. Δεν είναι το ίδιο πράγμα «Δέδυκε μὲν ἅ Σελάνα» που λέει η Σαπφώ με το «έδυσε η Σελήνη».

Τέλος, τι θα είχατε να πείτε - ως συμβουλή- στους μαθητές που έχουν σήμερα την τύχη να φοιτούν στο Κολλέγιο;

Να εκμεταλλευτούν όσο μπορούν αυτό το μεγάλο δώρο που τους έχει δοθεί. Στο πανεπιστήμιο είσαι αφημένος στην τύχη σου. Η ποιότητα του Κολλεγίου υπάρχει μόνο σε λίγα καλά σχολεία και πανεπιστήμια. Λοιπόν, επωφεληθείτε!

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

του Σπύρου-Μάριου Δεληθέου, Β2

Η ελληνική μυθολογία θέλει την Ευρώπη ως την ομορφότερη κόρη από τα τέσσερα παιδιά του βασιλιά Αγήνορα και της Τηλέφασσας, για την ομορφιά της οποίας ο Δίας θαμπώθηκε και μεταμορφώθηκε σε κατάσπρο ταύρο, για να μπορέσει να την κλέψει.

Στον χώρο αυτό δόθηκαν σκληρές μάχες, για την απόκρουση πολλών εθνών της Ανατολής. Οι Ευρωπαίοι γέννησαν τη φιλοσοφία, την τέχνη, την επιστήμη· τα ιδεώδη της ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφότητας (από τους προσωκρατικούς φιλοσόφους έως τον Λούθηρο, τον Βολταίρο, τον Κάντ και τον Μαρξ).

Στον ευρωπαϊκό αυτό χώρο έζησαν, δούλεψαν, σκέφτηκαν κι έγραψαν άνθρωποι που συνέβαλαν στη δημιουργία μίας Ευρώπης που δεν περιορίζεται μόνο σε μια στενή γεωγραφική ενότητα αλλά αποτέλεσε και μία πολιτιστική ενότητα, μία πολιτιστική έννοια, τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Παρ' όλα αυτά, οι ιδρυτικές συνθήκες είχαν αφήσει τις πολιτιστικές δραστηριότητες εκτός του κοινοτικού πλαισίου. Ήταν λογική η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στον τομέα του πολιτισμού, καθώς τη δεκαετία του 1950 η Ευρώπη έβγαине τραυματισμένη από έναν καταστρεπτικό πόλεμο, για τον οποίο η ίδια πλήρωσε βαρύτατο τίμημα. Το αίτημα της εποχής περιοριζόταν στην οικονομική ανόρθωση από τα συντρίμια που άφησε ο πόλεμος και στην ασφάλεια, με πρώτη στόχευση την εξάλειψη της γαλλογερμανικής έχθρας και καχυποψίας.

Γρήγορα, όμως, άρχισε να γίνεται αντιληπτό στη δυναμική – εξελικτική πορεία των Κοινοτήτων η ανάγκη για διεύρυνση του ενοποιητικού εγχειρήματος τόσο με την ένταξη νέων κρατών μελών, όσο και με τη διεύρυνση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων.

Αυτό έγινε εν μέρει πραγματικότητα με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, όπου δίπλα στην ολοκλήρωση της «εσωτερικής αγοράς» διατυπώθηκε ευθέως το αίτημα της πολιτικής συνεργασίας των κρατών μελών χωρίς, ωστόσο, να γίνεται και πάλι οποιαδήποτε αναφορά στον πολιτισμό.

Ο πολιτισμός εισήλθε πλήρως στο πεδίο δράσης της Κοινότητας με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Έπειτα ακολούθησε η γνωστή οδηγία 93/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 1993 σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους. Η κοινή πολιτιστική πολιτική επιδιώκει τη διατήρηση της ποικιλομορφίας. Πράγματι,

στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση διατυπώνεται η θέση ότι η Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ειδικότερα, το άρθρο 167 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε. δηλώνει ότι η Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών και σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά. Η δράση της αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό είναι αναγκαίο, υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση τους στους εξής τομείς:

- βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών
- διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας
- μη εμπορικές πολιτιστικές ανταλλαγές
- καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία, συμπεριλαμβανομένου του οπτικοακουστικού τομέα.

Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: **στον αρχαιοελληνικό πολιτισμό, στο ρωμαϊκό δίκαιο και στον χριστιανισμό**. Το ευρωπαϊκό οικοδόμημα

έχει ανάγκη ενός συνεκτικού αρμού, για να μπορεί να σταθεροποιηθεί και να αντέξει στον χρόνο. Και το υλικό αυτό δεν είναι άλλο, παρά ο ευρωπαϊκός πολιτισμός.

Αρχικός στόχος της ευρωπαϊκής ενοποίησης αποτελούσε η «**κοινή αγορά**», γεγονός που μας προσδιορίζει την ειδικότερη κατεύθυνση της ενοποιητικής πορείας. Ο χώρος της «αγοράς», από την αρχαία ελληνική λέξη αγείρω= συναθροίζω, δεν ήταν μόνον ένας απλός τόπος διακοσμημένος με δημόσια κτήρια αλλά συνάμα ο τόπος, ο χώρος που αποτέλεσε το λίκνο του πολιτισμού, το λίκνο της δημοκρατίας, το λίκνο της ιδέας της δικαιοσύνης. Στον χώρο αυτόν της αγοράς καλλιεργήθηκαν τα γράμματα και οι τέχνες, η διαλεκτική και η φιλοσοφία. Επομένως, είναι σκόπιμο μία «κοινή αγορά» να μην αγνοεί μια τέτοια διάσταση. Μήπως, όμως, η αγνόηση της πολιτιστικής διάστασης της ευρωπαϊκής ενοποίησης υπήρξε ανασχετικός παράγοντας στην ενοποιητική διαδικασία;

Ο **Jean Monnet** φαίνεται ότι συμφωνούσε με αυτή τη σκέψη λέγοντας χαρακτηριστικά: «**Αν έπρεπε να ξαναρχίσω, θα άρχιζα από τον πολιτισμό**».

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΝΑΝΑΣ ΜΟΥΣΧΟΥΡΗ

στον Ιωάννη-Παναγιώτη Κρίσιλια, B2

Αρχικά, θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε για τα πρώτα σας βήματα στη μουσική. Ποιος ήταν αυτός που σας ενθάρρυνε και σας καζοδήγησε στο μονοπάτι της τέχνης και ιδιαίτερα της μουσικής;

Από μικρή έβλεπα πολλά φιλms που με επηρέασαν στη μουσική, γιατί ο πατέρας μου ήταν μηχανικός κινηματογράφου. Είχα μια προδιάθεση να τραγουδώ και έτσι οι γονείς μου με ενθάρρυναν να πάω στο Ωδείο, για να μάθω από την αρχή, την βάση της, το γιατί υπάρχει και πώς την πλησιάζει κανείς. Τη Μουσική, **θεία έκφραση** για μένα, χρειάστηκε να την πλησιάσω ακόμη και σήμερα με ταπεινότητα, σεβασμό και ειλικρίνεια.

Ο Μάνος Χατζιδάκις, η Μελίνα Μερκούρη, ο Νίκος Γκάτσος αποτέλεσαν ξεχωριστές προσωπικότητες της μουσικής και του πνεύματος στη χώρα μας. Θα μπορούσατε να μοιραστείτε με εμάς τις εντυπώσεις σας από τη συνεργασία σας με τους κορυφαίους αυτούς ανθρώπους;

Ο Μάνος Χατζιδάκις και ο Νίκος Γκάτσος ήταν οι πρώτοι μου Δάσκαλοι, οι Μέντορές μου, ειδικά ο Νίκος Γκάτσος. Ο Μάνος με την Μουσική του μου έδωσε την ελληνική μου μουσική ταυτότητα, ο Νίκος μου έδωσε σύνορα αλήθειας στον δρόμο της ζωής, να έχω τον ήλιο σύνορο για την αλήθεια και τον σεβασμό του Λόγου όπως και της Μουσικής, να έχω τη συναισθηση της ευθύνης που παίρνω για κάθε μου πράξη στη ζωή· ευθύνη για την Πατρίδα και την τέχνη που προσφέρει κανείς στη χώρα αλλά και στους ξένους. Η Μελίνα ήταν μια μεγάλη καλλιτέχνης ενθουσιώδης, δυναμική,

γενναιόδωρη, δημιουργική, περήφανη, επιβλητική. Την θαύμαζα πολύ, ήταν φίλη μου και έκανε πολλά για τη χώρα μας και την ανάπτυξη του πολιτισμού μας. Είχε μεγάλη επιρροή στη ζωή μου.

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η αξία της τέχνης και ιδιαίτερα της μουσικής στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας;

Η αξία της τέχνης και της μουσικής συνδυάζεται με τη διάθεση, την ανάγκη που έχει να την γνωρίσει κανείς, για να μοιραστεί τα αισθήματα και τα συναισθήματα που δημιουργεί, και κυρίως ανθρωπιά. **Η τέχνη και η μουσική αφήνουν ίχνη ιστορίας, εξευγενίζουν την ψυχή.** Για μένα ένας κόσμος χωρίς τέχνη, χωρίς μουσική θα ήταν χωρίς ψυχή, χωρίς ελπίδα, χωρίς μέλλον. Η μουσική δίνει δύναμη και κουράγιο, φέρνει γαλήνη, εξημερώνει.

Ποια στάση θεωρείτε ότι πρέπει να τηρούν οι καλλιτέχνες σε περιόδους κρίσης;

Οι καλλιτέχνες έχουν υποχρέωση να βοηθούν όπου μπορούν με οποιονδήποτε τρόπο, να δίνουν ελπίδα, κουράγιο, αισιοδοξία. Η θλίψη και η χαρά μπορεί να υπάρξουν στη ζωή αλλά και οι δύο μπορούν να τελειώσουν μια μέρα.

Γνωρίζουμε την αγάπη σας για τα παιδιά και το έργο σας ως Πρέσβειρας καλής Ψηφίστριας της Unicef. Μπορείτε να μας μιλήσετε για τη δράση σας αυτή;

Τα παιδιά είναι το Μέλλον του κόσμου και τα πρώτα θύματα της κοινωνίας. Ο ρόλος της Unicef είναι να τα προστατεύει από τον πόλεμο, να προσφέρει βοήθεια κάθε είδους, για να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής τους. Παρέχει διαφορετικά προγράμματα για παιδιά του δρόμου, νερό καθαρό, φάρμακα, κέντρα υγείας, σχολεία, νοσοκομεία. Φροντίζει, ώστε να μεγαλώσουν με υγεία καθαριότητα και να έχουν το δικαίωμα να σπουδάσουν αγόρια και κορίτσια με ισότητα. Εμείς κάνουμε επισκέψεις σε πόλεις και χωριά για επιθεώρηση σχετικά με το πώς εκτελούνται τα προγράμματα. Είμαι πολύ ευτυχής γι' αυτήν τη συμμετοχή μου στη Unicef, θαυμάζω το έργο της και αισθάνομαι χρήσιμη. Είκοσι πέντε χρόνια τώρα που πήρα τη θέση της Audrey Hepburn, κάθε παιδί είναι και δικό μας παιδί.

Μια πιο προσωπική ερώτηση: από τα αμέτρητα τραγούδια που έχετε ερμηνεύσει, ποια τραγούδια σημαίνουν κάτι πιο προσωπικό για σας;

Το «Χάρτινο το Φεγγαράκι», γιατί μιλάει για την ουσία της Αγάπης και της Αλήθειας. Η πρώτη ερμηνεύτρια ήταν η Μελίνα για το θεατρικό έργο

«Λεωφορείον ο πόθος» και το μοιράστηκα μαζί της. Έτσι με συνέδεσε για πάντα με τους τρεις μεγάλους φίλους μου. Όμως κάθε τραγούδι πρέπει να συγκινεί πρώτα εμένα, για να το διαλέξω.

Τέλος, ποια συμβουλή θα δίνατε στους νέους και στους μαθητές όχι μόνο του Σχολείου μας αλλά και του τόπου μας;

Θα πρέπει ο καθένας να διαλέγει τον δρόμο που θέλει να ακολουθήσει, να πιστέψει δυνατά, με αγάπη και κουράγιο χωρίς απαγοήτευση. Η ζωή δεν κάνει χάρες· είναι γεμάτη δυσκολίες και πρέπει να έχετε υπομονή και επιμονή, ειλικρίνεια. Η ζωή δεν είναι μόνον ο στόχος, ο προορισμός· είναι, επίσης, το ταξίδι που είναι σημαντικό, οι γνωριμίες και η μάθηση που αποκτά κανείς βοηθά στην εξέλιξη του, η σωστή επιλογή, επίσης. Η εργασία, όποια και να είναι, έχει σημασία γιατί και πώς την κάνεις. Όταν είναι με αγάπη, κάποτε πετυχαίνεις. Πιστεύω ότι η εργασία κάνει την αγάπη για τη ζωή και τον άνθρωπο ορατή.

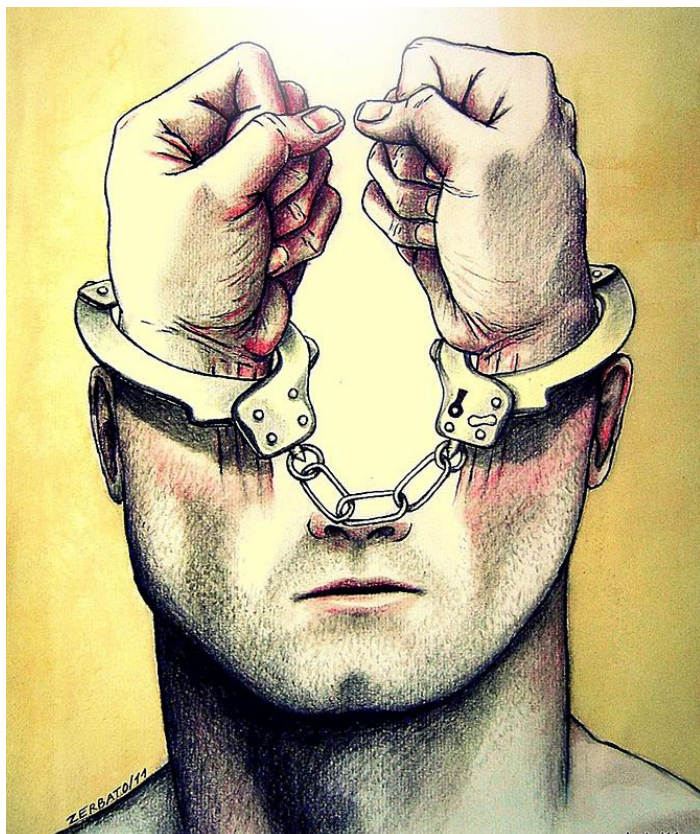

Η Ασύμπτωτη Σχέση Κοινωνίας και Τέχνης

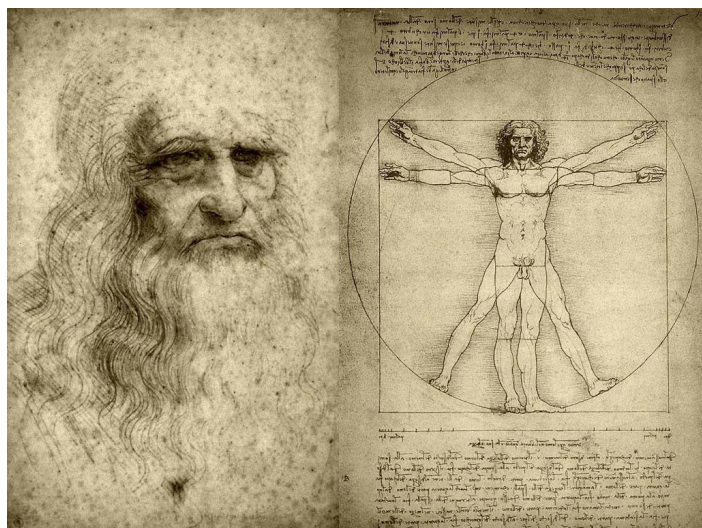
του Αριστοκλή Λαγού, Β3

Αν η αγωνιώδης προσπάθεια του ανθρώπου να απαντήσει σε θεμελιώδη ερωτήματα έχει δώσει, μέχρι τώρα, ας μην το κρύβουμε, πενιχρά αποτελέσματα, οι απαντήσεις ειδικά των ερωτημάτων γύρω από την τέχνη είναι τέτοιες, που εύλογα έχουν οδηγήσει πολλούς σε παραίτηση. Σε αυτό το δοκίμιο θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τη σχέση που καταγράφει το ζήτημα κατανομής των ευθυνών μεταξύ τέχνης και κοινωνίας, και δεύτερον να προσεγγίσουμε την αιτιακή και γενεσιουργική τους (αλληλ)εξάρτηση. Υποστηρίζουμε ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι να είναι αποκλειστικό προνόμιο της υψηλής τέχνης μήτε να επιτρέπει στην κοινωνία να την

περιορίζει μήτε να μπορεί να κατανοηθεί ή αιτιακά να εξηγηθεί από οποιονδήποτε υλικό ή ιστορικό περίγυρο. Δεν μας προβληματίζει άλλωστε αυτό, αφού το ζήτημα της τέχνης εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό υποκειμενικότητα.

Σε πρώτο στάδιο, αξιοσημείωτη είναι η προσέγγιση της αλληλεπίδρασης μεταξύ τέχνης και κοινωνίας υπό την οπτική της απόδοσης ρόλων μεταξύ τους. Καταρχάς, κρίνεται αναγκαίο να διερευνήσουμε τις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις, όπου η τέχνη βρέθηκε πλήρως υποταγμένη στα κελεύσματα της κοινωνίας, της κοινότητας ή ενός κόμματος. Αυτό, άλλωστε, απορρέει και από το διάβα του 20^{ου} αιώνα, τόσο από την υποβάθμισή της στη Ναζιστική Γερμανία, όσο και από το αντίστοιχό της στη Σοβιετική Ένωση. Σε γενικές γραμμές, ο 20^{ος} αιώνας μάς έδωσε παραδείγματα μεγάλης δουλικότητας της τέχνης έναντι της κοινωνίας. Ταυτόχρονα, τόσο στην Αναγέννηση όσο και σε άλλες στιγμές του ίδιου αιώνα, ο ρόλος του καλλιτέχνη βρέθηκε να είναι ανεξάρτητος από την κοινωνία ακόμα και απέναντι σε αυτήν.

Χαρακτηριστικότετη είναι η περίπτωση του Λεονάρντο Ντα Βίντσι, λόγου χάρη, ο οποίος κρατούσε τα έργα του ιδιωτικά, την ίδια στιγμή που σε κάποιες άλλες περιπτώσεις μάλιστα τα άφηνε ημιτελή. Αυτό αποτελεί τρανή απόδειξη του γεγονότος ότι οι καλλιτέχνες στην ιστορία ασχολούνται με την τέχνη για προσωπική αυτοτελείωση, χωρίς κατ' ουσίαν να αποβλέπουν ούτε στην κοινωνική τους καταξίωση μέσω των έργων τους αλλά ούτε σε μια προσπάθεια παιδείας της λοιπής κοινωνίας. Για όσους έχουν σκεπτικισμό για όλα τα παραπάνω, ας υπογραμμιστεί η περίπτωση της μουσικής. Πρόκειται για μία μη λεκτικοποιήσιμη μορφή τέχνης, ασαφή ως προς το ακριβές περιεχόμενό της, που γεννά στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων διαφορετικά συναισθήματα, αντιδράσεις και συνειρμούς στο ακροατήριο. Δεν μπορούμε, επομένως, να υπαγορεύσουμε ρόλο στον καλλιτέχνη.

Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει βέβαια από τον 20^ο αιώνα και ύστερα στην ζωγραφική και την ποίηση, όπου η αποδέσμευση από φορμαλιστικούς κανόνες και από την άποψη της δουλικής αναπαράστασης του φυσικού κάλλους, έχει οδηγήσει σε ιδιότυπες μορφές τέχνης που δίνουν βαρύνουσα σημασία στη μετάδοση του εκάστοτε επιδιωκόμενου μηνύματος.

Άξια αναφοράς κρίνεται ακόμη η αναδρομή στον Αριστοτελικό ορισμό της τραγωδίας και ιδιαίτερα στο σημείο όπου ο φιλόσοφος την προσδιορίζει ως «μίμησιν πράξεως». Ενώ, βέβαια, ο Αριστοτέλης εννοεί πράξη από τη ζωή, την ιστορία, την κοινωνία, έχουμε κάθε δικαίωμα να ερμηνεύσουμε τη μίμηση στο Αττικό Δράμα ως την πράξη που απαντάται σε άλλο έργο της τέχνης, συμπεριλαμβανομένης και της μυθολογίας. Αυτό είναι που θα επιτρέψει σε κάποιους να μιλήσουν για αυτοαναφορικότητα και αυτάρκεια στην τέχνη.

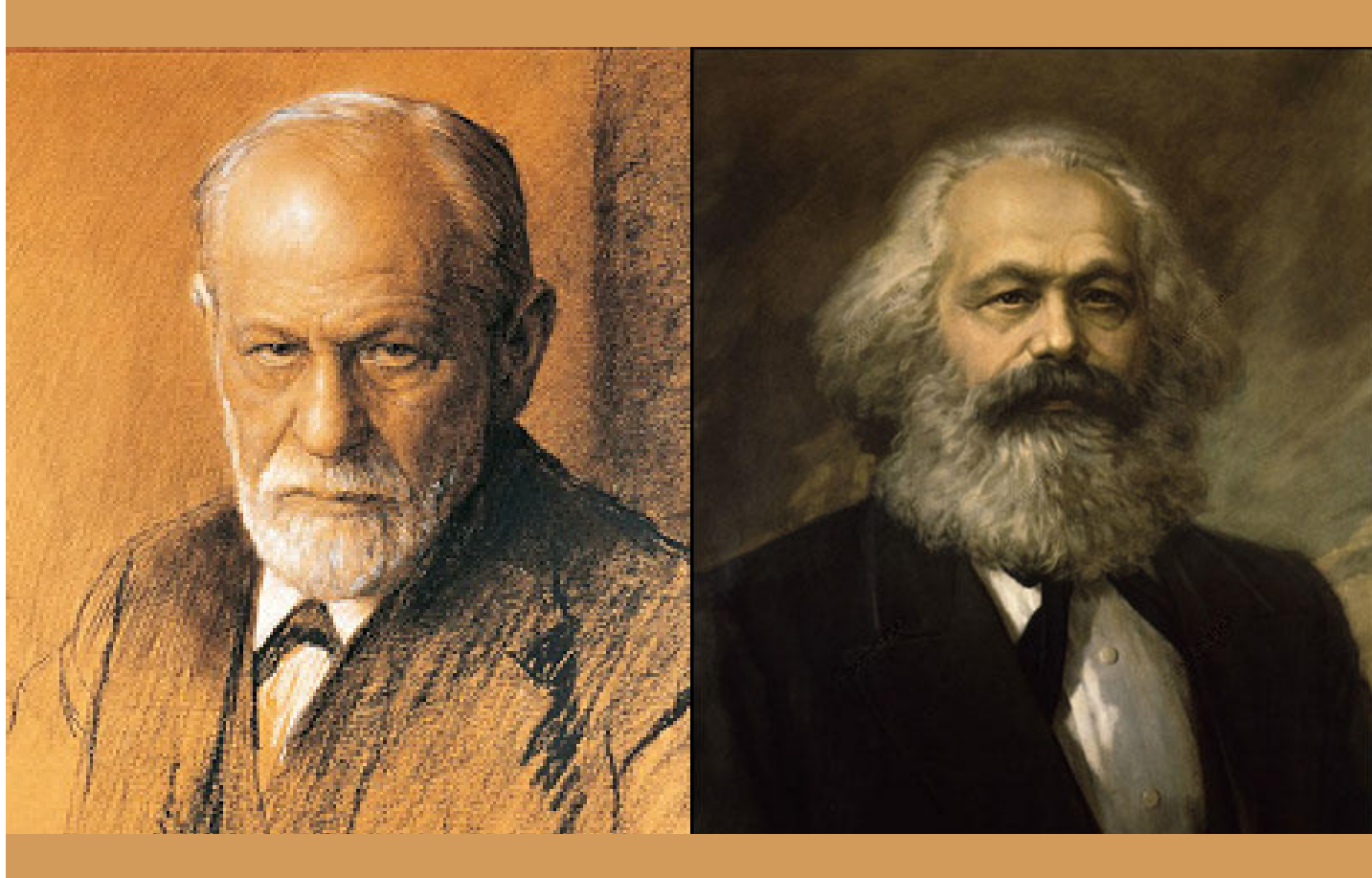
Αβίαστα, έτσι, καταλήγουμε στο ότι η τέχνη ενδέχεται, και ας μην μας ξαφνιάζει αυτό, να μιμείται την ίδια την τέχνη. Αυτό αποτελεί μάλιστα και το σημείο που η απόσταση μεταξύ τέχνης και κοινωνίας είναι αγεφύρωτη και άρα η τέχνη δίνει ρόλο η ίδια στον εαυτό της. Για παράδειγμα, τόσο η καλλιτεχνική αρτιότητα της τραγωδίας του Σοφοκλέους «Οιδίπους Τύραννος» όσο και το βάθος της διάνοιας του ποιητή έχει διαμορφώσει τους δικούς της κανόνες αναφοράς και τα δικά της κριτήρια. Τέλος, εύκολα μπορεί ο καθένας να διαπιστώσει ότι η τέχνη ακολουθεί το μοτίβο **συγκεκριμένο-αφηρημένο-συγκεκριμένο**.

Μετά βεβαιότητας, η μετάβαση από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, ιδιαίτερα στο βαθμό που η αφαιρετικότητα της τέχνης γίνεται αυτοσκοπός, μπορεί να μην είναι αποδεκτή/κατανοήσιμη. Είναι ενδιαφέρον, ότι οι καλλιτέχνες μεμονωμένα αλλά και ολόκληρα ρεύματα συχνά, όταν ερωτηθούν, έχουν την τάση να υπεραμύνονται της ανεξαρτησίας της τέχνης τους και της ανάγκης για ελευθερία.

Επιλέγουμε ως δεύτερη κρίσιμη προσέγγιση του ζητήματος της αλληλεπίδρασης μεταξύ τέχνης και κοινωνίας το πρίσμα που αναδεικνύει τις δύο πλευρές της σχέσης αυτής να υπόκεινται σε κάποια αιτιακή ή γενεσιουργική ειδοποιό (αλληλ)εξάρτηση. Πρόθεσή μας είναι να τιμήσουμε, εξετάζοντάς τες, τις απόπειρες που έκαναν δυο άνθρωποι του πνεύματος να ανακαλύψουν πιθανές αιτιακές αλληλεξαρτήσεις, αυτή του Μαρξ και αυτή του Φρόιντ.

Όμως, δεδομένης της θέσης αυτού του δοκιμίου, θα ήταν ίσως χρήσιμο σε αυτό το σημείο να έχουμε

καταθέσει ενώπιον του αναγνώστη δύο σημαντικές διαπιστώσεις. Ενώ η κοινωνία έχει ηλικία πάνω από εκατόπενήντα χιλιάδες χρόνια, η τέχνη, και μάλιστα η υψηλή, μόνον δύομισι χιλιάδες· κατ' αναλογία η ίδια αυτή ασυμμετρία και ασυμπτωματικότητα παρατηρείται και στις νεότερες κοινωνίες, με την έννοια ότι η κοινωνία δεν παράγει στον ίδιο ρυθμό και στον ίδιο βαθμό μεγάλους καλλιτέχνες. Ποιος θα μπορούσε να προβλέψει την Αναγέννηση πριν από την έναρξή της; Οι δύο αυτές παραδοχές, όμως, δεν εμπόδισαν ούτε τον Φρόιντ ούτε τον Μαρξ να επιχειρήσουν ο καθένας τη δική του αιτιακή προσέγγιση του φαινομένου της τέχνης. Ο μεν πρώτος επικεντρωμένος στο άτομο, ο δε δεύτερος στο σύνολο. Ο Φρόιντ, δίνοντας έμφαση στην παιδική ηλικία, στα όνειρα και στα καταπιεσμένα ένστικτα, θα αποδώσει τη δημιουργικότητα ενός Σαίξπηρ ή ενός Ντοστογιέφσκι σε ένα συνδυασμό των παραπάνω. Είναι πασίγνωστο το παράδειγμα της μελέτης του πάνω στις λεπτομέρειες του βίου του Ντα Βίντσι και του συσχετισμού που ο Φρόιντ πρότεινε μεταξύ της ιδιαιτερότητας του ζωγράφου και του μεγαλείου του.

Ο Μαρξ, ο οποίος βέβαια είχε προηγηθεί χρονικά, δεν θα είχε υπομονή με τέτοιες υπερατομικευμένες διαπιστώσεις. Αιτία δημιουργικότητας, ακόμα και για την πιο μεγάλη μεγαλοφυα, είναι οι κοινωνικές συνθήκες, οι σχέσεις εργασίας και ιδιοκτησίας. Παρ' όλα αυτά, μεγαλοφυής και ο ίδιος, προσέβλεπε στην απόλυτη απελευθέρωση του δημιουργού από το κοινωνικό πλαίσιο και άρα, σε μια τέχνη ως μη αιτιακό παράγωγο της κοινωνίας. Τούτων τεθέντων, η σχέση τέχνης και κοινωνίας φαίνεται ότι δεν είναι σχέση σύμπτωσης και συμπόρευσης αλλά, αντίθετα, η καθεμία χαράσσει την δική

της ανεξάρτητη πορεία με βάση τους δικούς της κανόνες αναφοράς.

Επιλογικά, κατέστη σαφές πως η σχέση μεταξύ τέχνης και κοινωνίας είναι ασύμμετρη και ασύμπτωτη. Ένα δοκίμιο που υποστήριξε την ανεξαρτησία της τέχνης, τόσο όσον αφορά στον ρόλο του καλλιτέχνη μέσα στην ιστορία, όσο και τις αιτίες που την γεννούν, υπόκειται και το ίδιο στους όρους που θέτει. Όσο πιο καλά, πιο ευφυή, πιο απρόβλεπτα, πιο γνήσια είναι τα επιχειρήματά του, τόσο πιο πολύ ενισχύει τη θέση της ανεξαρτησίας της τέχνης. Ας κρίνει ο αναγνώστης.

Δέκα λεπτά αγάπης

της Σαλώμης Δερμάτη, Β2

Η μουσική ηχεί διαφορετικά στα αυτιά του καθενός. Μπορούμε να επινοήσουμε χίλιους διαφορετικούς κανόνες και ονομασίες για τον ρυθμό, το είδος, τις νότες· όμως, πάντα το κάθε δευτερόλεπτο θα ξυπνά συναισθήματα μοναδικά στον καθένα μας· το κάθε τραγούδι θα ακούγεται αλλιώς κάθε φορά που το ακούμε. Η γοητεία της Τέχνης δεν γνωρίζει όρια, περιορισμούς και συμβάσεις. Έτσι είναι ο χορός. Είναι κάτι όμορφο, προσωπικό, κοινωνικό, έντονο και μαγικό. Ποτέ μια *pirouette* δεν θα βγει με τον ίδιο τρόπο, σωστό ή λανθασμένο, ακόμα και αν πραγματοποιηθεί την ίδια ακριβώς χρονική στιγμή πάνω σε ένα κομμάτι. Ποτέ το σώμα δεν θα λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο, ακόμα και αν ο πόνος είναι το ίδιο ζωντανός.

Ο χορός εφαρμόζει στο σώμα μας, όπως ένα κολλητό ρούχο. Ταιριάζει απόλυτα με τη μυϊκή υποδομή και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά. Με το πέρασμα του χρόνου μεταβάλλεται. Δεν χάνει, όμως, την ισχύ του. Δηλαδή μπορεί να γίνει πιο ελαστικό και άνετο αλλά εσύ το αγαπάς το ίδιο. Μπορεί βέβαια και να σκιστεί, όμως πάντα θα υπάρχει κάτι ή κάποιος που θα καλύψει το σκίσιμο της αποτυχίας με ύφασμα αισιοδοξίας και νίκης. Το ρούχο αυτό σε ορίζει. Το ρούχο αυτό είσαι εσύ. Είσαι το σώμα σου, επειδή με αυτό κινείσαι. Είσαι το πνεύμα σου, επειδή τα συναισθήματα και οι σκέψεις σου εκφράζονται με τις κινήσεις.

Ο χορός είναι το ταξίδι και ο προορισμός μαζί. Στην αρχή ο χορευτής θέτει στόχους και μάχεται αδιάκοπα, προκειμένου να τους επιτύχει. Είναι το άψογο τεχνικά *developpé* που ίσως, ποτέ δεν καταφέρεις και η τέλεια

batucada που λαχταράς τόσο καιρό. Το αίμα και τα δάκρυα μόνο σε φέρνουν πιο κοντά στον προορισμό. Αλλά το ταξίδι αξίζει, γιατί έτσι μαθαίνεις να ζεις.

Ο χορός είναι ζωή. Να γελάς, να πονάς, να μοχθείς, να θυμώνεις, να ερωτεύεσαι. Πολύ τετριμμένο και cliché και ισχύει! Γιατί το να μπορείς να εκφράσεις τη βαθύτερη λύπη ή την αγάπη είναι το ύψιστο κατόρθωμα. Έτσι κιόλας νιώθεις καλά με τον ίδιο σου τον εαυτό, αλλά και με τον υπόλοιπο κόσμο. Πρώτα, επειδή είσαι σε θέση να αναγνωρίσεις τον εσωτερικό σου κόσμο και πραγματικά να εξωτερικεύσεις το πρόβλημα ή την ευτυχία και να την κοιτάξεις κατάματα. Δεύτερον, επειδή αυτό σε κάνει ανθρώπινο. Είμαστε άνθρωποι και ζούμε σε οργανωμένες κοινωνίες. Επομένως, μια τέτοια πράξη έκφρασης και δοσίματος μάς φέρνει πιο κοντά. Συμπάσχουμε ή βοηθάμε ή επικροτούμε. Τελικά, αγαπιόμαστε. Και αυτό είναι ο χορός πρώτιστα.

Ο χορός είναι αγάπη.

*Ο χορός
είναι το ταξίδι
και ο ιεροσπεύμενός
μαζί*

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

της Μυρτώς Κροντηρά, Β2

Τον τελευταίο καιρό καθημερινά οι πρώτες σελίδες των εφημερίδων φιλοξενούν φαινόμενα με λεπτομερείς περιγραφές σκληρής συμπεριφοράς που δέχονται παιδιά από άλλα παιδιά. Το φαινόμενο «bullying» έχει πάρει στις μέρες μας ανησυχητικές διαστάσεις. Η παραβατικότητα και στον χώρο του σχολείου είναι φαινόμενο που παρατηρείται σε πολλές χώρες. Έρευνες έχουν δείξει ότι το 29% των παιδιών έχει υποστεί κάποια μορφή εκφοβισμού. Τα αγόρια είναι, συνήθως, πιο συχνά και θύτες και θύματα.

Ο σχολικός εκφοβισμός αναφέρεται στην χρήση βίας μεταξύ μαθητών ή συνομηλίκων παιδιών με στόχο να προκληθεί πόνος ή αναστάτωση στο θύμα. Ο σχολικός εκφοβισμός εκδηλώνεται με διάφορες μορφές. Πρώτον, με λεκτικό εκφοβισμό (κοροϊδία, διακρίσεις, προσβολές). Δεύτερον με κοινωνικό εκφοβισμό που εκδηλώνεται με διάδοση φημών, καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, απομόνωση από την ομάδα. Τρίτον, με σωματικό εκφοβισμό (χτυπήματα, σπρωξίματα, κλωτσιές...).

Τέταρτον, με ηλεκτρονικό εκφοβισμό, εκβιασμό μέσω διαδικτύου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με μηνύματα στο κινητό.

Τα χαρακτηριστικά του σχολικού εκφοβισμού είναι η πρόθεση του θύτη και η δράση με στόχο να βλάψει το θύμα. Σε αυτά μπορεί να συμπεριληφθεί η έλλειψη δικαιολογιών για την πράξη, η επανάληψη της συμπεριφοράς για επιβολή, η καθυπόταξη και εξόντωση του θύματος συγχρόνως και για ικανοποίηση του δράστη.

Τα αίτια αυτής της συμπεριφοράς οφείλονται στον απερίσκεπτο, ανόητο και αμόρφωτο χαρακτήρα του θύτη. Παράλληλα, αίτια του φαινομένου είναι η ανάγκη για αρχομανία ή και η επίδειξη δύναμης και υπεροχής.

Οι συνέπειες για τα άτομα που έχουν υποστεί εκφοβισμό είναι οδυνηρές. Εξευτελίζεται η προσωπικότητά τους, γιατί νιώθουν ότι υποβιβάζονται ως άνθρωποι. Επηρεάζεται η ψυχοσυναισθηματική τους κατάσταση, ωθούνται σε αδιέξοδα και έχουν τάσεις αυτοκαταστροφής. Νιώθουν φόβο, απόγνωση, πιστεύουν ότι απειλούνται και γι' αυτό αρνούνται να πάνε σχολείο. Όλα αυτά επηρεάζουν και την διαδικασία μάθησης. Στο τέλος άτομα γίνονται νευρικά και επιθετικά και μετατρέπονται πολλές φορές από θύματα σε θύτες.

Οι γονείς δεν αντιλαμβάνονται εύκολα αν τα παιδιά τους είναι θύματα εκφοβισμού, γιατί δεν μιλάνε τα θύματα στους γονείς τους, επειδή ντρέπονται. Επίσης, φοβούνται μήπως έχουν χειρότερες

συνέπειες από την πλευρά των θυτών. Φτάνουν στο σημείο να χάνουν την αυτοπεποίθησή τους και νομίζουν ότι τα ίδια φταίνε που προκαλούν τη βίαιη συμπεριφορά των άλλων. Δεν θέλουν να το μάθει ο περίγυρός τους, για να μην δεχθούν την απόρριψη. Όλα τα παιδιά θέλουν να είναι αποδεκτά από τους γύρω τους, κυρίως από τους γονείς τους.

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι το αποκορύφωμα της παραβατικότητας των παιδιών. Το οικογενειακό περιβάλλον πρέπει να επαγρυπνεί για την σωστή καθοδήγηση των παιδιών. Αν οι γονείς αντιληφθούν ότι το παιδί τους παρουσιάζει περίεργη συμπεριφορά, όπως νευρικότητα, επιθετικότητα ή απομόνωση, κρίνεται αναγκαίο να προσεγγίσουν το παιδί με διακριτικότητα και ενδιαφέρον, ώστε να τους εμπιστευτεί και να τους εξομολογηθεί τι του συμβαίνει. Πρέπει να το βοηθήσουν να τους εξηγήσει τι το βασανίζει. Πρέπει να κάνουν το παιδί να αισθανθεί ότι τους έχει στηρίγματα. Οι ειδικοί τονίζουν ότι δεν πρέπει να φοβούνται να μιλήσουν και να έχουν το θάρρος της γνώμης τους. Κρίνεται απαραίτητο οι γονείς να απευθυνθούν πρώτα στο

σχολείο και να συνεργαστούν με τους καθηγητές σε μια ενιαία γραμμή, για να βοηθήσουν το παιδί. Υπάρχουν εξάλλου αρμόδιοι φορείς με ειδικευμένο προσωπικό ικανό να βοηθήσει στην επίλυση αυτών των προβλημάτων.

Όμως και προληπτικά οι γονείς πρέπει να λάβουν μέτρα μακροπρόθεσμα και σταθερά. Η διαπαιδαγώγηση πρέπει να στοχεύει στη σωστή επικοινωνία με το περιβάλλον. Τα πρότυπα μέσα στο σπίτι, επίσης, βοηθούν στη διαμόρφωση του χαρακτήρα, για να μπορούν να αντιμετωπίσουν την επιθετικότητα των άλλων. Ο αθλητισμός είναι μια σωστή διέξοδος που διαμορφώνει γερό σώμα με δυνατή ψυχή και δημιουργεί άτομα θαρραλέα και δυναμικά.

Πληθαίνουν επικίνδυνα οι περιπτώσεις παιδιών που χάνοντας τελείως την επαφή με την πραγματικότητα και ξεπερνώντας κάθε ηθικό ανθρώπινο φραγμό προβαίνουν σε πράξεις πρωτοφανούς βίας χωρίς να υπάρχει λόγος.

Νίκος Καζαντζάκης

1883-1957

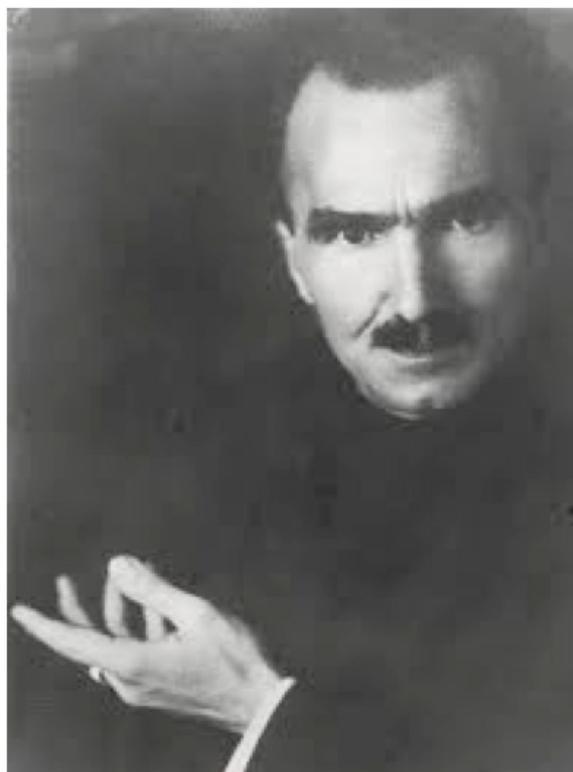
της Σοφίας Μητσοτάκη Γ2

Η ζωή και το έργο του

Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης. Ήταν πρωτότοκος γιος του εμποροκτηματία Μιχάλη Καζαντζάκη και είχε δυο αδερφές. Τα παιδικά και μαθητικά του χρόνια ως το 1902 τα πέρασε στο Ηράκλειο με ενδιάμεσα σύντομα διαστήματα παραμονής στον Πειραιά και τη Νάξο. Το 1902 έφυγε για την Αθήνα και γράφτηκε στη Νομική Σχολή, από όπου αποφοίτησε το 1906 με άριστα. Το 1906 δημοσιεύθηκαν κείμενά του στο περιοδικό «Πινακοθήκη» με το ψευδώνυμο Κάρμα Νιρβανή, με το οποίο εξέδωσε και το πρώτο βιβλίο του «Όφης και κρίνο». Τον επόμενο χρόνο έφυγε για σπουδές νομικής στο Παρίσι, όπου παρακολούθησε και μαθήματα φιλοσοφίας με τον Ανρί Μπεργκσόν.

Το 1910 εγκαταστάθηκε με τη σύντροφό του Γαλάτεια στην Αθήνα την οποία παντρεύτηκε τον επόμενο χρόνο στο Ηράκλειο και πήρε μέρος στην ίδρυση του Εκπαιδευτικού Ομίλου. Ως το 1915 ασχολήθηκε με τη μετάφραση έργων των Μπεργκσόν, Πλάτωνα, Νίτσε και άλλων, στρατεύτηκε εθελοντικά στους βαλκανικούς πολέμους, υπηρέτησε στο γραφείο του Βενιζέλου και γνώρισε τον Άγγελο Σικελιανό με τον οποίο ταξίδεψαν στο Άγιον Όρος. Το 1919 ανέλαβε δράση υπέρ του επαναπατρισμού των Ελλήνων του Καυκάσου από τη θέση του γενικού διευθυντή του Υπουργείου Περιθάλψεως και συναντήθηκε με τον Ελευθέριο Βενιζέλο στο Παρίσι. Τα τρία επόμενα χρόνια ταξίδεψε ανά την Ευρώπη και την Ελλάδα. Το 1924 επιστρέφοντας στην Ελλάδα ταξίδεψε στην Ιταλία και γνωρίστηκε στην Αθήνα

με την Ελένη Σαμίου. Από τον Οκτώβριο του 1925 ως το Φεβρουάριο του 1926 έμεινε στη Ρωσία ως απεσταλμένος της εφημερίδας «Ελεύθερος Λόγος». Το 1926 πήρε διαζύγιο από τη Γαλάτεια και ταξίδεψε με την Ελένη στην Παλαιστίνη και την Κύπρο. Τον ίδιο χρόνο δημοσίευσε στο περιοδικό «Αναγέννηση» το πρώτο δείγμα από την «Οδύσσεια», που ολοκλήρωσε σε πρώτη γραφή το 1927 στην Αίγινα και εξέδωσε μόλις τον Δεκέμβρη του 1938, μετά από επτά συνολικά γραφές.

Το 1928 διώχτηκε δικαστικά με αφορμή τη διοργάνωση συγκέντρωσης για τη Σοβιετική Ένωση μαζί με τον ελληνορουμάνο συγγραφέα Παναΐτ Ιστράτι στο αθηναϊκό θέατρο Αλάμπρα κατά τη διάρκεια του καλοκαιρινού ταξιδιού του στη Ρωσία συνέχισε να ασχολείται με τη συγγραφή. Στο διάστημα 1928-1944 εξέδωσε μεταξύ άλλων τα έργα «Τόντα Ράμπα», «Ιστορία της Ρωσικής Λογοτεχνίας», «Τερτσίνες», μία μετάφραση της «Θείας Κωμωδίας» του Δάντη και μία του «Φάουστ Α΄» του Γκαίτε και τον «Βραχόκηπο». Το 1953 προσβλήθηκε από μόλυνση στο μάτι, γεγονός που τον υποχρέωσε να νοσηλευτεί αρχικά στην Ολλανδία και αργότερα στο Παρίσι. Τελικά, έχασε την όρασή του από το δεξιό μάτι. Μετά την επιστροφή του από την Αντίμπ, η ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία επιχειρούσε τη

δίωξή του. Κατηγορήθηκε ως ιερόσυλος, με βάση αποσπάσματα από το έργο «Καπετάν Μιχάλης» και από ολόκληρο το έργο «Τελευταίος Πειρασμός» (1953). Το 1954 το μυθιστόρημα «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά» τιμήθηκε με το βραβείο του καλύτερου ξενόγλωσσου βιβλίου στη Γαλλία. Το 1955 ταξίδεψε στην Αλσατία. Εκεί ξεκίνησε να γράφει την «Αναφορά στο Γκρέκο», που εκδόθηκε μετά το θάνατό του.

Το καλοκαίρι του 1956 το Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο του Μάνου Κατράκη παρουσίασε με επιτυχία τη θεατρική διασκευή «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται» και το 1957 προβλήθηκε στις Κάννες το, επίσης βασισμένο στο προηγούμενο έργο, φιλμ του Ζυλ Ντασσέν «Εκείνος που πρέπει να πεθάνει». Το καλοκαίρι ταξίδεψε στην Κίνα και κατά την επιστροφή του μέσω Ιαπωνίας εμβολιάστηκε με αποτέλεσμα να προσβληθεί από γάγγραινα. Νοσηλεύτηκε αρχικά στην Κοπεγχάγη και στη συνέχεια στο Φράιμπουργκ, όπου προσβλήθηκε από Ασιατική γρίπη και πέθανε σε ηλικία εβδομήντα τεσσάρων χρόνων. Η Ελένη Καζαντζάκη ζήτησε από την Εκκλησία της Ελλάδος να τεθεί η σορός του σε λαϊκό προσκύνημα αλλά ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Θεόκλητος αρνήθηκε. Η σορός μεταφέρθηκε στο Ηράκλειο. Στον τάφο του Νίκου Καζαντζάκη χαράχθηκε η επιγραφή: «Δεν ελπίζω τίποτα, δεν φοβούμαι τίποτα, είμαι λείψτερος».

Οι σχέσεις Καζαντζάκη-Σβάιτσερ

Ο Άλμπερτ Σβάιτσερ (1875-1965) ήταν Αλσατός θεολόγος, μουσικός, φιλόσοφος και γιατρός. Ακολούθησε φιλοσοφικά τον Νίτσε και τον Τολστόι, ενώ τη φιλοσοφία και τη δράση του παραλλήλιζε ο Νίκος Καζαντζάκης με αυτήν του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης. Το 1953, του απονεμήθηκε το βραβείο Νομπέλ Ειρήνης για την ίδρυση Νοσοκομείου στη Γκαμπόν της Αφρικής, ενώ το όνομά του έμεινε στην ιστορία για το σπουδαίο ανθρωπιστικό του έργο.

Με τον Καζαντζάκη συναντήθηκαν πρώτη φορά στο Γκούνσμπαχ της Αλσατίας, στις 11 Αυγούστου 1955, και από τότε ξεκίνησε μια σχέση ουσιαστική που τη χαρακτήριζε η αδερφική αγάπη και αφοσίωση. Οι δύο άντρες εκτός του ότι μοιράζονταν κοινές φιλοσοφικές και ιδεολογικές θεωρίες αποτελούσαν ο ένας για τον άλλο πρότυπο ζωής και στάσης απέναντι στην ανθρώπινη ύπαρξη και τον πόνο. Ο λόγος του Σβάιτσερ ήταν καθοριστικός και βαρύνουσας σημασίας για τον Νίκο Καζαντζάκη και η χαρά του ήταν τεράστια, όταν διάβαζε τις επιστολές όπου τον αποκαλούσε αδερφό. Ο Σβάιτσερ, μάλιστα, ήταν ένας από τους τελευταίους φίλους που τον επισκέφθηκαν στην κλινική του Φράιμπουργκ, στις 25 Οκτωβρίου του

1957, μία μέρα πριν ο Καζαντζάκης αφήσει την τελευταία του πνοή.

Βιβλιογραφία

<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=531756>

<http://www.ekriti.gr>

<http://el.wikipedia.org/wiki/%>

<http://www.historical-museum.gr/webapps/kazantzakis-pages/gr/life/chronology-det.php>

Ώψεις της ετερότητας στο έργο του Γ. Βιζυηνού

του Νικολάου Αντωνίου, Β1

Ο Θρακιώτης διηγηματογράφος και ποιητής Γεώργιος Βιζυηνός αναντίρρητα δεσπόζει στη Νεοελληνική Γραμματεία ως ο κατ' εξοχήν χαρισματικός ψυχογράφος, διότι αποδίδει με ακρίβεια, συνέπεια και πάθος τον πολύπλοκο εσωτερικό κόσμο των πρωταγωνιστών του έργου του. Επιστρατεύοντας τις αναμνήσεις των παιδικών του χρόνων από την ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Βιζύη της Ανατολικής Θράκης, με τη βοήθεια των επιστημονικών γνώσεων ψυχολογίας που είχε αποκομίσει κατά τη φοίτησή του στα πανεπιστήμια της Γοτίγγης, της Λειψίας και του Βερολίνου, ο Βιζυηνός κατορθώνει με αριστοτεχνικό τρόπο να καινοτομήσει, αλλάζοντας άρδην την έννοια και το περιεχόμενο της πεζογραφίας της τελευταίας εικοσαετίας του 19ου αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, ο Βιζυηνός προτιμά το διήγημα, και όχι το

ιστορικό μυθιστόρημα, ως μέσο δημιουργίας και έκφρασης, εισάγοντας μάλιστα ψυχογραφικό τόνο στα έργα του. Παράλληλα, στα διηγήματά του αποτυπώνεται ευκρινώς η υιοθέτηση ηθογραφικών στοιχείων, καθώς η τάση αξιοποίησης, προβολής και εξύψωσης της λαϊκής παράδοσης είναι με πρωτεργάτη τον Νικόλαο Πολίτη ισχυρώς ενδυναμωμένη αυτή την εποχή.

Ωστόσο, ο Βιζυηνός δεν αρκείται στην επιφανειακή αναπαράσταση της ζωής σε μία επαρχιακή κωμόπολη πλησίον της Κωνσταντινούπολης. Αντίθετα, προκρίνει στο έργο του την ενδελεχή και ουσιαστική αποτύπωση του τρόπου σκέψης, δράσης και αντίδρασης των ηρώων του στο πλαίσιο της ηθογραφίας. Ο ψυχικός κόσμος καθενός εκ των πρωταγωνιστών του αποδίδεται με τη δεξιοτεχνία, τη μεγαλοσύνη και την ευαισθησία ενός ανθρώπου που συνδυάζει στους μύθους του το ευρωπαϊκό, ψυχογραφικό, ηθογραφικό και αυτοβιογραφικό στοιχείο. Επεξηγηματικά, διανθίζονται οι περιγραφές οικογενειακών στιγμών της παιδικής κυρίως ηλικίας του με απρόσμενα, οδυνηρά χτυπήματα της μοίρας, που προκαλούν οργή, συγκρούσεις και πόνο. Ο πόνος επιδρά στην βίωση της ζωής και αναδιαμορφώνει εκ βάθρων την πορεία της, συνταράσσει τους ήρωες και τους καθιστά έρμαιο εμμονών και ιδεοληψιών. Ο ρόλος του συγγραφέα ως ψυχογράφου στο σημείο αυτό έγκειται στη δεινότητα του υπερτονισμού των πιο εξωπραγματικών και διαφοροποιητικών στοιχείων αυτοπροσδιορισμού των ηρώων του, που ταυτοχρόνως, συχνότατα, είναι στενοί συγγενείς ή φίλοι του, με βάση τον κοινωνικό περίγυρο και τις κυρίαρχες νόρμες της εποχής. Στο

σημείο αυτό κρίσιμο είναι να παρατηρηθεί πως η ιδιότητα αυτή του διαφέρει ως προς το σύνολο, η οποία στο έργο του Βιζυηνού φτάνει μέχρι και την τρέλα, προσεγγίζεται από τον συγγραφέα με κατανόηση και νηφαλιότητα. Παρόλο, δηλαδή, που διακρίνονται οι παρεκκλίνουσες συμπεριφορικές τάσεις από την ενδεδειγμένη συμπεριφορά της κοινωνίας, δεν υφίσταται περιφρόνηση και στιγματισμός από τον συγγραφέα, ο οποίος παράλληλα μετέχει στα διηγήματά του, συχνά αυτοβιογραφούμενος. Κατά τον τρόπο αυτό, η διαφορετικότητα των ηρώων του συνίσταται πρωτίστως στην ιδιόρρυθμη ή αξιοπερίεργη δράση τους. Ως εκ τούτου, η λεπτή ψυχογράφηση που παρέχεται στον αναγνώστη τον εξοικειώνει με μια γραφή συγκινητική, ρομαντική και ρεαλιστική. Νοηματοδοτείται, δηλαδή, το έργο του Βιζυηνού από την ανάγκη να προβληθεί η περιπλοκότητα του ψυχικού κόσμου των πρωταγωνιστών του, με τις αντιφάσεις και τις εσωτερικές συγκρούσεις τους, τις φοβίες και τις ιδιαιτερότητες τους, σε κλίμα σεβασμού και υπευθυνότητας.

Σαφώς, η ιδιότυπος ρεαλιστική διάρθρωση των διηγημάτων του, που αποτελεί για τον Βιζυηνό πρόκληση για αριστεία, αναπτύσσεται με τρόπο που να κινητοποιεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ο οποίος κατά την πορεία προς την αποκάλυψη της αλήθειας σταδιακά, μέσω απροσδόκητων εκπλήξεων, αντιλαμβάνεται τα κίνητρα της δράσης των ηρώων και συναισθάνεται την αδυναμία και τη δυστυχία τους. Με άλλα λόγια, ο συνδυασμός στη χρήση των νόμων της αληθοφάνειας, της έκπληξης και της αγωνίας καθιστά την πλοκή ελκυστική, ενώ ταυτοχρόνως αναδύεται η ύπαρξη μιας διπλής πραγματικότητας. Με τον τρόπο τούτο, η παρακολούθηση των γεγονότων από δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες επιτείνουν το στοιχείο της αβεβαιότητας που σχηματίζεται κατά την αφήγηση, με αποτέλεσμα η προοδευτική διάσπαση απόψεων και η αντιθετική, αλυσσιδωτή αλληλουχία πράξεων να οδηγεί σε προβληματισμό και να εγείρει με τρόπο συναρπαστικό την ανησυχία στον αναγνώστη για τον τρόπο με τον οποίο θα γεφυρωθεί η ετερότητα στη σκέψη και τη συμπεριφορά των προσώπων. Επομένως, ο τρόπος του Βιζυηνού για την εξιστόρηση στιγμών της δικής του ζωής διαμορφωμένων από τον πλούτο

της ψυχογραφικής του μεγαλοσύνης και την αξιοποίηση των προσωπικών του μύθων αποκτά το υπόβαθρο της καταφυγής σε μία απόπειρα κατανόησης των κινητηρίων δυνάμεων, που

σχημάτισαν τη ζωή του και που μόνο ψυχολογικό βάθος εξαιρετικής ευστοχίας μπορεί να εντοπίσει τις συγκρουσιακές αντιθέσεις, που εν τέλει οδηγούν στην αποκατάσταση της αλήθειας, χωρίς όμως να σηματοδοτούν την πλήρη κάθαρση.

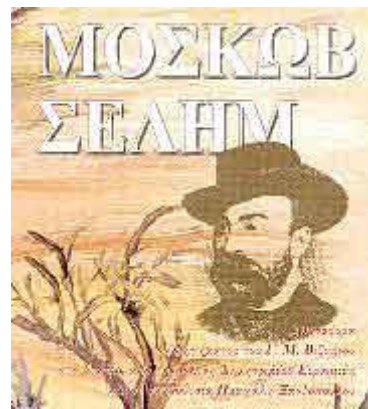
Οι ψυχολογικές διακυμάνσεις και διεργασίες των ηρώων του Βιζυηνού επανατοποθετούν στο επίκεντρο την άρση μέσω του μοτίβου της διπλής πραγματικότητας των βασικών μύθων της ζωής του.

Ποιος είναι ο ρόλος της ετερότητας και ποια σκοπιμότητα υπηρετείται κατά την προσέγγιση των έργων του Βιζυηνού; Δεδομένων των προειρημένων, η έμφαση δίδεται από τον Βιζυηνό στην επιμελημένη και επεξεργασμένη παρουσίαση των ηθών και των εθίμων μιας ταπεινής κωμόπολης της Ανατολικής Θράκης, σε συνδυασμό με την απαθανάτιση των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών κάθε προσωπικότητας της ζωής και του έργου του. Για τον λόγο αυτό, το προσωπικό βίωμα του Βιζυηνού, χαρακτηριζόμενο από τον επαχθή του ρόλο, για να μετουσιωθεί σε διήγημα με καθολικό μήνυμα και πληθώρα αποδεκτών τίθεται από τον δημιουργό σε μία σχολαστική αλλά καθοριστικής σημασίας διαδικασία ανάδειξης πτυχών της ζωής παράδοξων, ανέλπιστων, προβληματικών, οι οποίες θα γίνουν αντικείμενο προσεκτικού χειρισμού, με αταλάντευτη προσήλωση στην εύστοχη ηθογράφηση των ανθρώπινων τύπων, που εξασφαλίζεται με δεσπόζουσα την αντίθεση, ως βασικό μέσο τεχνικής. Σε καμιά περίπτωση, όμως, δεν υπάρχει ούτε καν ως δυνατότητα έκφρασης

η αντιπαράθεση των πρωταγωνιστών του σε ζητήματα εθνικότητας, θρησκεύματος ή φύλου.

Αντιθέτως, η γειτνίαση αλλοεθνών και ετεροθρήσκων στη Θράκη, και γενικότερα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αντιμετωπίζεται με μία εξακολουθητική τάση κατάργησης των στερεοτύπων και υπέρβασης των ορίων της εποχής του, με διαχρονική ισχύ. Κοινή συνισταμένη του έργου Βιζυηνού, για τον λόγο αυτό, είναι πως ένα ολοκληρωμένο, ηθογραφικό κείμενο για τη Θράκη ενσωματώνει αυτομάτως την ύπαρξη όλων των πολιτιστικών στοιχείων, προβάλλοντας με πιστότητα και φιλότητα, τη συμβίωσή τους, ανεξαρτήτως εάν δεν χαρακτηρίστηκε διαχρονικά μόνον ως αρμονική. Ας μη λησμονούμε πως ο Βιζυηνός ζει και γράφει σε μία περίοδο έξαρσης του εθνικισμού, διάδοσης του αλυτρωτισμού, με διαρκή πόλωση και ανησυχία στα Βαλκάνια. Οι εθνικές διεκδικήσεις και η προσήλωση των ελληνικών πολιτικών στην απελευθέρωση των υπόδουλων ελληνικών περιοχών είχαν οδηγήσει σε προβλήματα σχέσεων με τις σύνοικες εθνότητες της Θράκης. Πάντως, παρά το περιγραφέν κλίμα, **ο Βιζυηνός με τόλμη και θέρμη αρνείται να απεικονίσει τον Τούρκο ως προαιώνιο εχθρό της πατρίδας του, τον μουσουλμάνο ως υποδεέστερο του Χριστιανού και ανάξιο προσοχής, τη γυναίκα ως ενεργούμενο του άνδρα και πειθήνιο ον.** Το συμπέρασμα που μπορεί να συναχθεί είναι πως η τομή που κάνει ο Βιζυηνός σχετικά με την απόδοση του άλλου, του διαφορετικού, του ετέρου είναι να μην τροφοδοτεί κλίμα δυσπερίγραπτης εχθρότητας και μίσους μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, αλλά να **προβάλλεται η ανελέητη πραγματικότητα, ο αθεράπευτος πόνος και η ανθρώπινη αδυναμία στην ολότητά της σε κλίμα θανάτου, συγκρατημένης απελπισίας και πικρής διάψευσης για κάθε άνθρωπο, ανεξαρτήτως ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών.** Χαρακτηριστικό έργο που απηχεί την πεποίθηση του Βιζυηνού πως η διαφορετικότητα δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως κίνδυνος είναι το διήγημά του «Μοσκώβ- Σελήμ».

Το άκρως αυτοβιογραφικό αυτό έργο του Βιζυηνού παρουσιάζει μέσω ενός Τούρκου και χάρη στην αλλαγή του περιεχομένου του ιστορικού γεγονότος της μάχης της Πλέβνας την υπέρβαση του ορίου της εθνικότητας. Μάλιστα, σε δύο

επίπεδα κινείται η προσέγγιση του Βιζυηνού. Καταρχάς, τίθεται πρωταγωνιστής του Έλληνα Βιζυηνού ένας Τούρκος, ο Σελήμ, ο οποίος μάλιστα διακατέχεται από ισχυρά φιλωρωσικά αισθήματα. Αναλυτικότερα, με παραστατικότητα ο Βιζυηνός περιγράφει στο διήγημά του τη συνάντηση με τον Σελήμ, εγκιβωτίζοντας τη διήγησή του για τον αφύσικο τρόπο ανατροφής και διαπαιδαγώγησής του ως κοριτσιού, εξαιτίας της αρρωστημένης αγάπης που για αυτόν έτρεφε η μητέρα του, την διεκδίκηση της ισοτιμίας του ως προς τα υπόλοιπά του αδέρφια μετά την απαίτησή του να ζήσει υπό συνθήκες κανονικότητας, τον ηρωισμό, με στόχευση την απόκτηση της προσοχής του πατέρα, τη φιλοπατρία και την υπακοή του προς τον σουλτάνο. Ακόμη, με τη τεχνική του *in medias res* καταφέρνει να πείσει τον αναγνώστη πως η εύθραυστη φύση του σκληρού, αμείλικτου και αφοσιωμένου πολεμιστή Σελήμ κλιμακωτά σφύζει από απογοήτευση και απέχθεια έναντι της πατρίδας του. Χαρακτηριστικά, ας σημειωθεί πως η παραλλαγή της ιστορικής αλήθειας σχετικά με τη μάχη της Πλέβνας μοιάζει να είναι αναγκαία, για να εξηγηθεί η πλήρης μεταστροφή του Μοσκώβ-Σελήμ. Έπειτα από τη μάχη, ανακαλύπτει ως αιχμάλωτος των Ρώσων, με τους οποίους ο στρατός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας βρίσκονταν σε σύγκρουση, το αληθινό πρόσωπο της αλληλεγγύης, της ευγένειας και της ανθρωπιάς. Συντελείται στον εσωτερικό του κόσμο ένας ανήκουστα πρωτοφανής μετασχηματισμός, καθώς αποφασίζει να απορρίψει την πατρίδα του, η οποία μόνον με πικρίες και απάτες τον είχε αντιμετώπισει και στη θέση της να αντικαταστήσει τον εχθρό, αλλοδαπό και διαφορετικό Ρώσο. Καθώς μάλιστα ο Σελήμ εγκολπώνεται, με κλιμακωτά μεγαλύτερη ζωτικότητα τη νέα του ταυτότητα ως φιλωρώσου

Τούρκου, αντιστοίχως περιθωριοποιείται από την τουρκική κοινωνία. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός πως ως παρανοϊκός αντιμετωπίζεται από τους συμπατριώτες του καθότι κάθε άλλος χαρακτηρισμός καταρρέει μπροστά σε μία τόσο συνειδητή ενέργεια. Η προσπάθεια του Βιζυηνού να κατανοηθούν τα κίνητρα της ανεπανάληπτης αυτής αλλαγής του τρόπου σκέψης εκ μέρους του Σελήμ είναι εμβληματική, ιδίως, όταν τίθεται το ζήτημα της τελικής τοποθέτησης προς την πραγματικότητα. Ο κοινωνικός περίγυρος λοιδορεί και εχθρεύεται σε μεγάλο βαθμό τον Σελήμ, παρά το γεγονός πως σχεδόν καθολικά ομολογείται η φιλήσυχη προσωπικότητά του. Σε αυτό το κλίμα διασπείρεται η ψευδής πληροφορία πως επίκειται η κατάληψη της περιοχής από τους Ρώσους. Ο Μοσκόβ-Σελήμ τότε για πρώτη φορά συνειδητοποιεί με τρόπο απότομο, άκομψο και ανώμαλο πως οφείλει να επιλέξει, εάν θα συμπαραταχθεί με τους Τούρκους ως Τούρκος ή με τους Ρώσους ως φιλορώσος. Τελικώς, επιλέγει την πρώτη εναλλακτική σεβόμενος την εθνική του καταγωγή, προασπιζόμενος με ισχυρότατο και δριμύτατο τρόπο την πατρίδα του για ακόμη μία φορά. Αξίζει να επισημανθεί πάντως πως στον Μοσκόβ-Σελήμ περισσότερο από την προσέγγιση του ζητήματος της τελικής επαναφοράς της ισορροπίας ή από τα ζητήματα της ετερότητας ως προς το φύλο είτε ως προς την εθνικότητα, προκύπτει το ζήτημα της προσωπικής, αβίαστης τοποθέτησης για το γεγονός της εξιστόρησης της ζωής ενός αμόρφωτου Τούρκου, για τον οποίο γράφει ο δυτικότροπος Βιζυηνός «Η αλγεινή, η κάτισχνος μορφή σου, με το βαθύ και μελαγχολικόν εκείνο βλέμμα ταραττει τον ύπνον μου, πτοεί την μοναξιά μου. Η κλαυθμηρά και τρέμουσα φωνή σου ηχεί παραπονούμενη εις τα ώτα μου. Πρέπει να γράψω την ιστορία σου».

Στον Μοσκόβ-Σελήμ αποπειράται ο Βιζυηνός να θίξει **το ζήτημα της ετερότητας ως προς το φύλο**, εφόσον μας παρουσιάζει τον Μοσκόβ-Σελήμ να ανατρέφεται στο χαρέμι, καθώς η μητέρα του λόγω της μη απόκτησης κόρης φοβάται την εγκατάλειψη από τους γιους της. Η εγωπαθής και αλαζονική συμπεριφορά της μητέρας καταβαραθρώνει τον ψυχισμό και την αυτοπεποίθηση του παιδιού της. Ανάλογη αλλά εντονότερη είναι η υπέρβαση των

ορίων ανάμεσα στα δύο φύλα που πηγάζει από το διήγημα «**Το μόνον της ζωής του ταξείδιον**». Πιο συγκεκριμένα, στο διήγημα αυτό προβάλλεται η μητριαρχική οικογένεια του παππού του Βιζυηνού, με ανακριβή, ιστορική θεμελίωση. Ως παιδί ο Βιζυηνός αφηγείται με τρόπο ζωντανό και γλαφυρό τη διάψευση όλων των προσδοκιών που ο παππούς του είχε εμφυσήσει περί της εργασίας του σε ραφτάδικο της Κωνσταντινούπολης. Η τελευταία συνάντηση του μικρού εγγονού με τον ετοιμοθάνατο παππού του στην πελασγική ακρόπολη της Βιζύης τού αποκαλύπτει πως όλες οι μυθικές διηγήσεις του υπήρξαν αποκυήματα της φαντασίας του, αφού ποτέ δεν του δόθηκε η ευκαιρία να ταξιδέψει κατά τη διάρκεια της ζωής του.

Υπήρξε καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του υπομονετικός, υποχωρητικός και πράος, όντας σύζυγος μίας σκληρής και αυταρχικής γυναίκας. Μάλιστα, η δραματική μέθοδος του Βιζυηνού βρίσκεται στο απόγειό της, ενώ αποκαλύπτεται από τον παππού πως μεγάλωσε σαν κορίτσι, προκειμένου να γλιτώσει το παιδομάζωμα. Στη συνέχεια, κατά την ηλικία των δέκα περίπου ετών αναγκάστηκε βιαίως και βαναύσως να πληροφορηθεί για το πραγματικό του φύλο και να παντρευτεί, καθώς γυναίκες και παντρεμένοι άνδρες εξαιρούνταν του παιδομαζώματος. Ιστορικά προκύπτει, πάντως, πως ο κίνδυνος του

παιδομαζώματος δεν ήταν υπαρκτός, καθώς το σώμα των γενίτσαρων είχε ήδη προ της εποχής του παππού του Βιζυηνού καταργηθεί από το Σουλτάνο. Όπως θα ήταν λογικό, σε μια τέτοια οικογένεια πρωταγωνιστικό ρόλο είχε η γιαγιά η Χατζήδενα, καθώς απέναντι της είχε ένα σύζυγο αναθρεμμένο να υπακούει και να υπηρετεί, να απασχολείται με τις οικιακές εργασίες και να μην αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο στο σπίτι. Περαιτέρω, ο παππούς δείχνει καθ' όλη τη διάρκεια του βίου του να διακατέχεται από ένα κλίμα πρωτοφανούς ηττοπάθειας και αμυντικότητας.

Ως χαρακτηριστικό δείγμα της στάσης του αυτής ξεχωρίζει η αγόγγυστη υπομονή που είχε προς την διαρκώς μεμψίμοιρη, ψυχαναγκαστική και επιθετική γυναίκα του, η οποία είχε καταφέρει χωρίς ίχνος συναισθηματισμού να λάβει τη θέση του σε μακρινά αλλά και εγγύτερα ταξίδια, με αποκορύφωμα το ιδιαιτέρως τιμητικό για κάθε Χριστιανό προσκύνημα στους Αγίους Τόπους. Μάλιστα, η πραγματοποίηση έστω και ενός ολοκληρωμένου ταξιδιού γίνεται καημός για τον παππού, ο οποίος προσπαθεί να σμιλέψει στην παιδική φαντασία του μικρού εγγονού του την άποψή του για τον κόσμο, με ιδιάζουσες μυθικές διηγήσεις. Οι αφηγήσεις αυτές δημιουργούν στον εγγονό προσδοκίες, οι οποίες αδόξως θα διαψευσθούν, καθώς θα επέλθει η αδόκητη αποκάλυψη του παππού πως ουδέποτε στη ζωή του πραγματοποίησε ταξίδι.

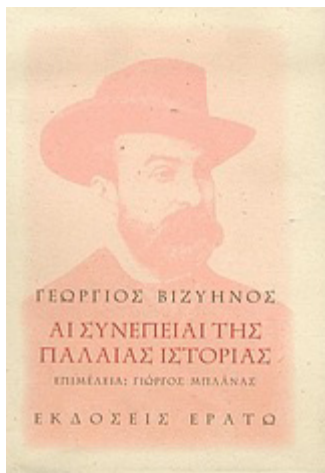
Κορυφαίο και μεγαλοφυές ως προς τη σύλληψη, τη συγγραφή και το περιεχόμενό του είναι και το διήγημα «**Ποιος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου**», το οποίο ακολουθεί την πλοκή αστυνομικού μυθιστορήματος. Συναρπάξει και εκπλήσσει τον αναγνώστη, του οποίου το ενδιαφέρον έχει απορροφηθεί από τον τρόπο διαπλοκής της ζωής της χριστιανικής, επαρχιακής οικογένειας του Βιζυηνού και της ισλαμικής, μεσοαστικής οικογένειας του Κιαμήλ. Θύμα ο αδικοσκοτωμένος Χρήστος, μεγαλύτερος αδελφός του Βιζυηνού, ο οποίος τυχαία φονεύτηκε από τον ανυποψίαστο Κιαμήλ, που με τη σειρά του τον δολοφόνησε κατά λάθος. Ήταν μία συγκυρία, κατά την οποία συγκρούστηκαν δύο αθώοι άνθρωποι και πλάστηκε μία αλλόκοτη φιλία, η οποία υπερβαίνει το θρήσκευμα και την εθνική καταγωγή.

Πιο συγκεκριμένα, η συμπλοκή κατά την οποία ο Χρηστάκης απεβίωσε, παρολίγον να κοστίσει και τη ζωή του Κιαμήλ. Ο τελευταίος επιβίωσε χάρη στη σωτήρια, φιλεύσπλαχνη και ανθρωπιστική επέμβαση της μητέρας του Βιζυηνού, η οποία με ανυστεροβουλία και ανιδιοτέλεια φρόντισε δεόντως τον Κιαμήλ, ούσα προσφάτως απαρηγόρητη για το χαμό του πρωτότοκου γιου της. Χάρη στην ευεγερσία της αυτή, η χριστιανή μητέρα του Βιζυηνού γίνεται αποδεκτή με τιμές και φιλοφρονήσεις στο σπίτι των μουσουλμάνων συγγενών του Κιαμήλ, οι οποίοι με κάθε αφορμή και σε κάθε στιγμή διατυμπανίζουν την αδιάλειπτη αγάπη και εκτίμησή τους προς την ευεργέτρια του παιδιού τους. Η μητέρα του Βιζυηνού άδραξε την ευκαιρία, ούτως ώστε να ζητήσει από τον υψηλά ιστάμενο κρατικό λειτουργό, αδελφό του Κιαμήλ, να μεσολαβήσει για την διαλεύκανση της υπόθεσης, την εξιχνίαση του εγκλήματος, τον παραδειγματικό σφροονισμό του δράστη, την απόδοση δικαιοσύνης, τη δικαίωση της χαροκαμμένης μάνας. Με αμείωτη ένταση σταδιακά παρουσιάζεται η οπτική γωνία του Κιαμήλ, του Βιζυηνού, της μητέρας του συγγραφέα, ενόσω με αναδρομές και προσημάνσεις η αλήθεια αποκαθίσταται και η αποκάλυψη του δράστη είναι ανατρεπτική. Ο δυστυχής Κιαμήλ συνειδητοποιώντας την απαράδεκτη, αήθη και καταδικαστέα ενέργεια στην οποία προέβη, χάνει τα λογικά του και αποφασίζει να θέσει εαυτόν στη διάθεση της γυναίκας της οποίας τον γιο σκότωσε και η οποία με συμπόνια και αγάπη τον ίδιο περιέθαλψε.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί πως και από πλευράς της μητέρας του Βιζυηνού, ύστερα από ορισμένες προσημάνσεις για πιθανή εμπλοκή του αγαπημένου της Κιαμήλ στο θάνατο του γιου της, υποχωρεί η ανάγκη εξεύρεσης του δράστη της δολοφονίας του. Ως εκ τούτου, δέχεται με προθυμία τον Κιαμήλ στο σπίτι της να τη βοηθάει και να την διευκολύνει στις οικιακές εργασίες. Μάλιστα, αιφνιδιασμένος ο Βιζυηνός από την ιδιόρρυθμη αυτή συγκατοίκηση εντυπωσιάζεται από το γεγονός πως ο Κιαμήλ διάγει τον αγώνα του, ούτως ώστε να καταφέρει να εξιλεωθεί για τον πόνο που άδικα πότισε σε μία αθώα γυναίκα. Κατά τον τρόπο αυτό παρατηρείται μία εντονότατη

υπέρβαση του θρησκευτικού στερεοτύπου της εποχής.

Στον Μοσκόβ- Σελήμ, καταφέρνει ο Τούρκος μουσουλμάνος να κερδίσει τον οίκτο κάθε αναγνώστη, που τον λυπάται για τις αδικίες και προσβολές τις οποίες έχει δεχθεί. Αλλά στο Ποίος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου ο Κιαμήλ γίνεται θύτης, άθελα του βέβαια, μίας ακόμη λυπηρής πράξης, που θα πλήξει την ήδη παρεκκλίνουσα πορεία μιας οικογένειας δυστυχούς και καταβεβλημένης. Ταυτοχρόνως, ο Κιαμήλ γίνεται το τραγικό πρόσωπο έχοντας αποκαλύψει στον Βιζυηνό το περιστατικό της δολοφονίας. Μπορεί να εξασφαλίζεται η εχεμύθειά του, ωστόσο το βάρος της συνειδησης και των τύψεων καταδυναστεύει το υπόλοιπο της ζωής του επιβάλλοντας ως ύψιστη ηθική υποχρέωση την υποταγή και την υπακοή στην ευεργέτητά του. Με καταπληκτικό τρόπο ο Βιζυηνός προσπαθεί και καταφέρνει να θέσει έναν φανατικό μουσουλμάνο ως πρωταγωνιστή του, του οποίου η οικογένεια φτάνει να συγχρωτίζεται ακώλυτα με ετερόθρησκους. Συμπερασματικά, δημιουργείται με τον τρόπο αυτόν ένα πρωτόγνωρο για τα νεοελληνικά δεδομένα της εποχής περιβάλλον. Ας μη λησμονούμε πως ακόμη και ο Βιζυηνός προτού συγγράψει κάποιο εκ των διηγημάτων του, μόλις κατάφερε με τον «Κόδρο» να επιτύχει νίκη στον Βουτσιναίο Διαγωνισμό· αποκλήθηκε από τους φιλολογικούς κύκλους της εποχής «τουρκομερίτης» και αντιμετωπίστηκε με καχυποψία και σκεπτικισμό.

Για να μεταβούμε στο πιο ρομαντικό διήγημα του Βιζυηνού «**Αι συνέπειαι της παλαιάς ιστορίας**», πρέπει να σημειώσουμε πως τα διηγήματά του, δημοσιευμένα σε μικρό χρονικό διάστημα όλα μαζί, γράφτηκαν κυρίως στο εξωτερικό, πολλά μάλιστα στο Λονδίνο, όπου η σταδιοδρομία του Βιζυηνού προοιωνιζόταν

λαμπρή. Ωστόσο, μόνον ένα, το **Αι συνέπειαι** λαμβάνει χώρα καθαρά εκτός Ελλάδας, κυρίως στη πόλη Clausthal της Κεντρικής Γερμανίας, μία πολυ

μεταλλωρύχων. Αναλυτικότερα, ο φοιτητής της Ψυχολογίας Βιζυηνός παρουσιάζει την επίσκεψή του σε φρενοκομείο της Γερμανίας μαζί με τον καθηγητή του, ώστε να έρθει σε επαφή με πάσχοντες από νευρολογικές παθήσεις. Μάλιστα, στον χώρο αυτό καταφέρνει σαφώς να υπηρετήσει την προσήλωσή του στη προβολή του ετέρου, αντλώντας παραδείγματα μοναδικών περιπτώσεων τρέλας.

Ένα χαρακτηριστικό, δευτερεύον παράδειγμα είναι η περίπτωση ενός ιερωμένου, ο οποίος κατά την εκφώνηση του κηρύγματος της Κυριακής ενοχλείται εύκολα από κάθε ήχο του ακροατηρίου του, σε βαθμό που αποχωρεί από την εκκλησία και ξεκινά από την αρχή το κήρυγμα, με ρητορικότητα και ευλάβεια «εν μέσω του κακανισμού των ορνίθων, του γρυλισμού των χοίρων, των συριγμών και πιπισμών των νησών και χηνών». Κατά την επίσκεψή του μένει έκθαμβος από την ομορφιά μίας νοσούσας, η οποία μάλιστα μεταφέρθηκε στο άσυλο λόγω ερωτικής απογοήτευσης. Εντυπωσιάσμενος ο Βιζυηνός αναχωρεί από τη Γοτίγγη, για να συναντηθεί με το μεταλλειολόγο φίλο του Πασχάλη, ο οποίος του εξιστορεί την άδοξη ερωτική περιπέτεια που είχε με τη γερμανίδα, κόρη του καθηγητή του Κλάρα προς την οποία προσπαθούσε με κάθε τρόπο να χαλιναγωγήσει τα συναισθήματά του, καθώς θεωρούσε πως ήταν ψυχικά μολυσμένος από προηγούμενο δεσμό του. Βεβαίως, η αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά του αυτή υποδεικνύει πως το βάρος μίας απρεπούς προηγούμενης σχέσης εμπόδισε τον Πασχάλη να θεωρεί τον εαυτό του αντάξιο της ιδανικής αγάπης, την οποία του έτρεφε η Κλάρα. Ζηλωτής του ιδανικού, άλλωστε, και ο ίδιος ο Βιζυηνός δημιουργεί έναν χαρακτήρα εμμονικό, ο οποίος καταδικάζει τον έρωτα μεταξύ δύο ανθρώπων εξαιτίας του παρελθόντος. Συνοπτικά, ας αναφερθεί πως εν τέλει ο Βιζυηνός συνειδητοποιεί, αλλά δεν αποκαλύπτει ποτέ πως η φρενοβλαβής από την οποία γοητεύτηκε στην Γοτίγγη είναι η Κλάρα, ενώ το διήγημα ολοκληρώνεται με μια τραγική κατάληξη, η οποία όμως ενέχει το ρομαντικό, ερωτικό στοιχείο και είναι ο παράλληλος θάνατος της μεν Κλάρας στο άσυλο, του δε Πασχάλη στο μεταλλωρυχείο. Θα πρέπει με έμφαση να δηλωθεί πως ο Βιζυηνός αξιώνει στο διήγημα αυτό να διαφοροποιηθεί αισθητά από τα υπόλοιπα διηγήματά του, κάνοντας χρήση αφηγηματικών

στοιχείων που ουδέποτε θα ξαναχρησιμοποιήσει στο έργο του.

Τέλος, αδύνατη είναι η παράλειψη της αναφοράς στο

πιο δημοφιλές διήγημα του Βιζυηνού, στο «**Αμάρτημα της Μητρός μου**». Όπως ευλόγως από τον τίτλο του διηγήματος κατανοείται, βασικό του θέμα είναι μία διαπραχθείσα από την μητέρα του Βιζυηνού αμαρτία, η οποία έχει βαρύνουσα και καθοριστική σημασία στην ζωή όλης της οικογένειας. Η μεγαλοσύνη και η ιδιοφυία του Βιζυηνού ως διηγηματογράφου

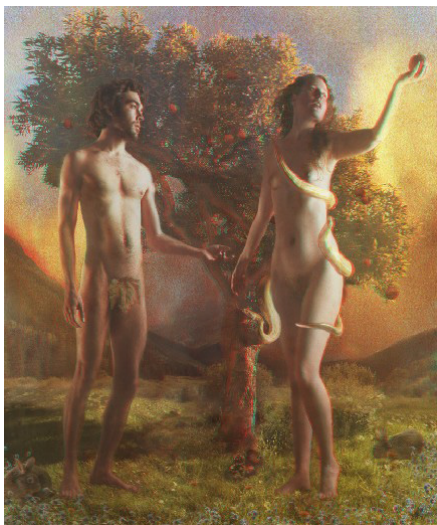
εμπεδώνεται καθώς το θέμα της μητρικής ενοχής γνωστοποιείται μόλις στο τέλος του διηγήματος, ως αποκάλυψη απαραίτητη, για να δρομολογηθεί η εξήγηση και η δικαιολόγηση των πράξεών της. Εν άλλους λόγους, το ψυχοφθόρο ερώτημα του Βιζυηνού σχετικώς με την ανάγκη υιοθέτησης κοριτσιών στην οικογένεια εκ μέρους της μητέρας του απασχολεί, προβληματίζει και διχάζει τον Βιζυηνό.

Με υποδειγματική διάρθρωση, το διήγημα δεν εξελίσσεται χρονικά αλλά ξεκινά με τον θάνατο της δεύτερης φυσικής κόρης της οικογένειας, της Αννιώς. Ως αφορμή το θλιβερό αυτό γεγονός σε συνδυασμό με την υιοθεσία άλλου κοριτσιού στη θέση της, ξεκινά να δημιουργεί προβληματισμό στον ομοδιηγητικό αφηγητή. Η εσωτερική, και σε κάποια σημεία εξωτερική, μάλιστα εστίαση επιτείνει το ζήτημα της υπέρβασης του ορίου της υγιούς αγάπης της μητέρας προς τα κορίτσια. Χαρακτηριστικά πρέπει να τονιστεί πως η παθολογική αυτή εξάρτηση για την απόκτηση κόρης οδηγεί στην παραμέληση των αγοριών της οικογένειας, εις τρόπον ώστε δημιουργείται σοβαρότατο ζήτημα ανισοτιμίας στις παιδικές τους ψυχές. Ενόσω ο χρόνος κυλά και η πρώτη υιοθετημένη κόρη αποδεικνύεται αχάριστη και άσπλαχνη προς την οικογένεια που την ανέθρεψε, η απόφαση της μητέρας να υιοθετήσει ξανά μία δεύτερη θυγατέρα προσκρούει στην αντίρρηση των γιών της, τους οποίους αρχικώς υποστηρίζει και ο Βιζυηνός. Για να δικαιολογήσει την βούλησή της, η Δεσποινιά εξομολογείται για πρώτη φορά στη ζωή

της στον Βιζυηνό τη διάπραξη του αμαρτήματος που την στοιχειώνει. Το αμάρτημα αυτό δεν είναι άλλο από τον πνιγμό της δευτερότοκης κόρης της, κατά λάθος, όταν καταπλάκωσε το σώμα της έχοντας επιστρέψει κουρασμένη στο σπίτι. Κατά την κρίση της, μοναδικό μέσο εξιλέωσης και συγχώρεσης για την αμαρτία της είναι η υιοθέτηση άλλων κοριτσιών ως μέσο αυτοβασανισμού και θεόσταλτης τιμωρίας για την αμαρτία της. Ο Βιζυηνός συγκατατίθεται στη θέληση της μητέρας του, για να εκφράσει με τον τρόπο αυτό τη συμπόνια και την αμέριστη αγάπη του για το πρόσωπό της. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι πως οι τύψεις της Δεσποινιάς δεν σταματούν ούτε καν με την εξομολόγηση στον ίδιο τον Πατριάρχη, αφού μπορεί μεν να απομακρύνθηκε ο φόβος της τιμωρίας του Θεού, αλλά η συνείδησή της δεν ησύχασε και η εμμονή της παρέμεινε ως αλύτρωτη. Στο «**Αμάρτημα της Μητρός μου**» παρουσιάζεται, εν κατακλείδι, η εμμονή αυτή της μητέρας, ως διαφοροποιητικό προς το κοινωνικό σύνολο στοιχείο, το οποίο εξηγεί την αντιφάσκουσα συμπεριφορά της, τόσο σχετικά με την πλημμυλή αγάπη που εκδηλώνει προς τα αγόρια της, αλλά και τους ελάχιστους οικονομικούς πόρους που διαθέτει.

Επιλογικά, οι συμπαθείς, ιδιόρρυθμοι χαρακτήρες που δημιουργεί ο Βιζυηνός με τις διακριτές τους ιδιαιτερότητες, **όλοι βιώνουν τη θλίψη και τον πόνο που τους οδηγεί στην απελπισία, την απόγνωση και την απογοήτευση**. Σε απόλυτη, όμως, αντιδιαστολή με την αρχαία ελληνική τραγωδία, μετά τη δραματική κορύφωση των διαδραματιζόμενων δεν επέρχεται η λύτρωση, η οποία επαφίεται στον αναγνώστη για να την αναζητήσει εκτός του έργου, βάσει του στοχασμού και της ιδιοσυγκρασίας του. Επιτρέψτε μας να κλείσουμε με τον κατά τον Κωστή Παλαμά αντιπροσωπευτικότερο στίχο του έργου του Βιζυηνού:

*και μονάχ' αντηχούνε στην μαύρη σιγή,
τα πικρά, τα πικρά μου τραγούδια!*

Μιτοχονδριακή Εύα

Του Σπύρου Αντωνάτου, Γ3

Πιθανή εποχή που έζησε: 152.000-234.000 έτη πριν

Πιθανή περιοχή καταγωγής: Ανατολική Αφρική

Πολλοί ξέρουμε λίγο έως πολύ τη διήγηση της Βίβλου για την προέλευση του ανθρώπου από τον Αδάμ και την Εύα. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει μια ολόκληρη επιστημονική θεωρία σχετικά με τη γενετική προέλευση των ανθρώπων που ονομάστηκαν **Μιτοχονδριακή Εύα** και **Χρωμοσωμικός Αδάμ**. Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε τη θεωρία της **Μιτοχονδριακής Εύας**.

Ορισμός- Έννοια

Με τον όρο **Μιτοχονδριακή Εύα** αναφερόμαστε στον πιο πρόσφατο μητρογενεαλογικό κοινό πρόγονο όλων των ανατομικά σύγχρονων ανθρώπων που ζουν σήμερα. Με άλλα λόγια, η «Εύα» αυτή είναι η πιο πρόσφατη γυναίκα που έζησε και από την οποία κατάγονται όλοι οι σύγχρονοι άνθρωποι από την πλευρά της μητέρας τους και από την πλευρά των μητέρων της μητέρας τους κ.ο.κ., έως ότου όλες οι γραμμές να συγκλίνουν σε ένα πρόσωπο.

Επειδή το σύνολο του μιτοχονδριακού DNA (mtDNA) γενικά μεταδίδεται από μητέρα σε παιδί, συνήθως χωρίς ανασυνδυασμό, όλο το mtDNA κάθε ζωντανού ατόμου εξ ορισμού κατάγεται απευθείας από αυτό της μητέρας του, διαφέροντας μόνο στις μεταλλάξεις που έχουν επέλθει από γενιά

σε γενιά στο mtDNA των κυτταρικών σπερμάτων από τη σύλληψη της αρχικής **Μιτοχονδριακής Εύας**.

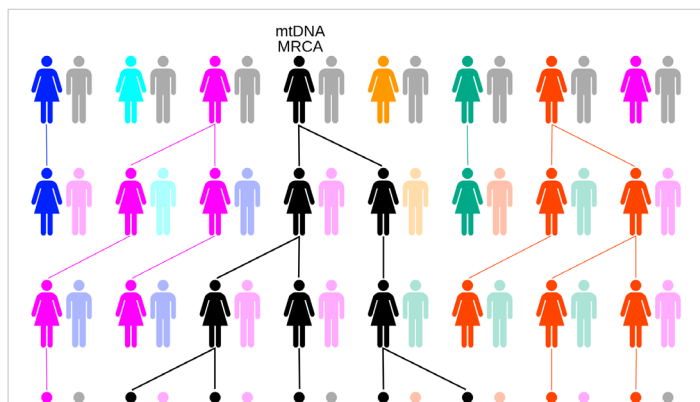
Ονομασία και μοναδικότητα

Η **Μιτοχονδριακή Εύα** παίρνει την ονομασία της από τα μιτοχόνδρια και τη **Βιβλική Εύα**. Η **Μιτοχονδριακή Εύα** δεν ήταν η μόνη ζώσα γυναίκα της εποχής της. Ωστόσο, οι άλλες σύγχρονες της γυναίκες (δηλ. όσες έζησαν την ίδια εποχή που έζησε και αυτή) δεν «κατόρθωσαν» εξ ορισμού να παραγάγουν μίαν απευθείας αδιάσπαστη γραμμή θηλυκών μέχρι κάποια ζώσα γυναίκα σήμερα. Να σημειωθεί εδώ ότι, όταν λέμε ότι «δεν κατόρθωσαν εξ ορισμού» αυτό δεν έπεται ένα τυχαίο γεγονός

(δηλαδή ότι λόγω καταστάσεων απέτυχαν να αφήσουν τους κατάλληλους απογόνους) αλλά αυτό έπεται λογικά· έτσι θα έπρεπε να είναι, είτε το θέλουμε είτε όχι. Και ο λόγος είναι ο εξής:

Ας υποθέσουμε ότι υπήρχε τουλάχιστον μία ακόμη γυναίκα σύγχρονη με τη **Μιτοχονδριακή μας Εύα** (ας την ονομάσουμε Μιτ) που κατάφερε κι εκείνη να έχει μια αδιάσπαστη γραμμή θηλυκών απογόνων μέχρι σήμερα. Αλλά τότε εξ ορισμού η **Μιτοχονδριακή Εύα** δεν θα ήταν πλέον αυτή που θεωρούσαμε πριν ως η **Μιτοχονδριακή Εύα** (δηλαδή η Μιτ του παραδείγματος), γιατί θα έπρεπε να αναζητήσουμε τη γυναίκα που ήταν η κοινή μιτοχονδριακή πρόγονος της **Μιτοχονδριακής Εύας** και εκείνης της άλλης γυναίκας. Οπότε σε αυτή την περίπτωση ως **Μιτοχονδριακή Εύα** θα ονομάζαμε αυτήν την πρόγονο των δύο (της Μιτ και της άλλης γυναίκας). Άρα, το «δεν κατόρθωσαν» δεν δηλώνει τυχαιότητα ή ανικανότητα, αλλά ακολουθεί εξ ορισμού την έννοια **Μιτοχονδριακή Εύα**.

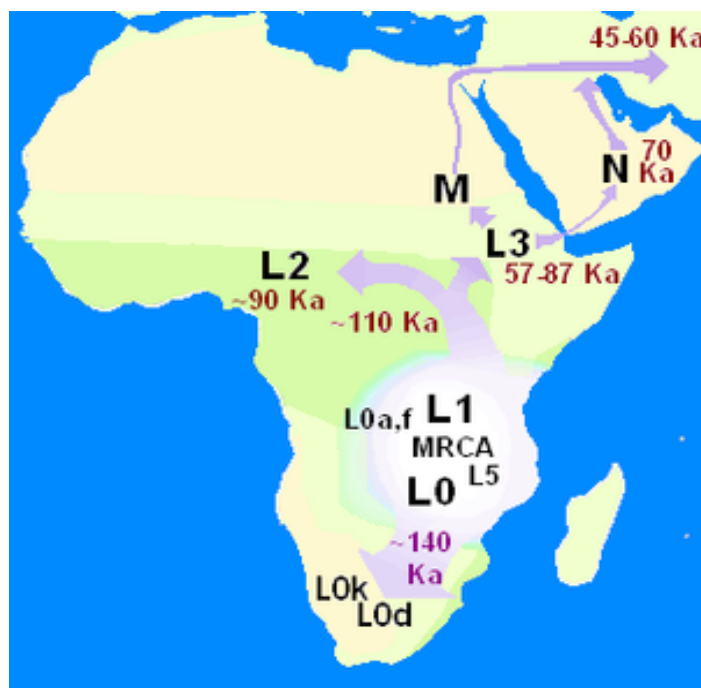

Χρονολόγηση

Η **Μιτοχονδριακή Εύα** υπολογίζεται ότι έζησε περίπου 200.000 χρόνια πριν, κατά πάσα πιθανότητα στην Ανατολική Αφρική, όταν ο *Homo Sapiens Sapiens* (οι ανατομικά σύγχρονοι άνθρωποι) είχε αρχίσει να αναπτύσσεται διαφορετικά από άλλα ανθρώπινα υπο-είδη.

Η **Μιτοχονδριακή Εύα** έζησε μετά από τον *Homo Heidelbergensis* και την εμφάνιση του *Homo Neanderthalensis*, αλλά προτού γίνει η μετανάστευση από την Αφρική (βάσει του μοντέλου πρόσφατης Αφρικανικής προέλευσης, που υπολογίζεται πριν από 60.000 χρόνια το

λιγότερο μέχρι και 125.000 χρόνια, αλλά ίσως και πιο παλιά σύμφωνα με νεότερες μελέτες, οπότε η **Μιτοχονδριακή Εύα** πρέπει να είναι αρχαιότερη από 60.000-125.000 έτη). Η χρονολόγηση της **Εύας** επέφερε καίριο πλήγμα κατά της Πολυπεριφερειακής Υπόθεσης ενίσχυοντας σημαντικά την Υπόθεση της καταγωγής των σύγχρονων ανθρώπων από την Αφρική, οι οποίοι εξαπλώθηκαν από εκεί, αντικαθιστώντας πιο «αρχαίους» ανθρώπινους πληθυσμούς, όπως των Νεάντερταλ. Αποτέλεσμα, λοιπόν, της χρονολόγησης της **Μιτοχονδριακής Εύας** ήταν να γίνει η υπόθεση της καταγωγής από την Αφρική κυρίαρχη στον επιστημονικό κόσμο.

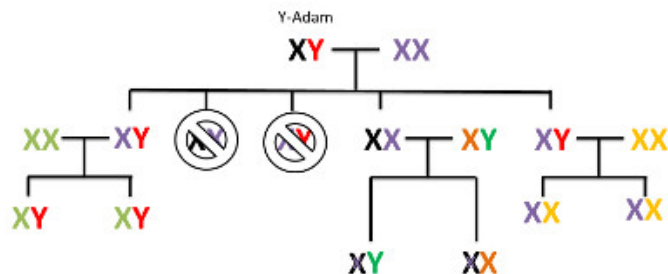

Χρωμοσωμικός Αδάμ

Ανάλογος προς την μιτοχονδριακή Εύα είναι και ο **Υ-χρωμοσωμικός Αδάμ**, ο άνδρας από τον οποίον όλοι οι άνθρωποι κατάγονται πατρογενεαλογικά. Στην περίπτωση του άνδρα, το DNA που κληρονομείται είναι το πυρηνικό του χρωμόσωμα Υ και όχι το mtDNA. Δεν υπάρχει κανένα επιστημονικό στοιχείο που να υποδεικνύει ότι ο **Υ-χρωμοσωμικός Αδάμ** πρέπει να έζησε ταυτόχρονα την ίδια εποχή που έζησε και η **Μιτοχονδριακή Εύα**. Μάλιστα, βάσει μελέτης που δημοσιεύθηκε το 2013, υπολογίζεται ότι ο **Υ-χρωμοσωμικός Αδάμ** έζησε κάπου πριν από 237.000 και 581.000 χρόνια.

Σύνηθεις παρανοήσεις

1. Η Μιτοχονδριακή Εύα δεν είναι η Βιβλική Εύα

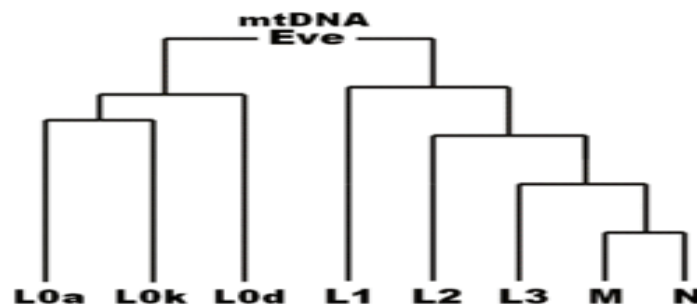

Η Βιβλική Εύα έζησε σε διαφορετική γεωγραφική τοποθεσία (στη Μεσοποταμία και όχι κάπου στην Αφρική). Επίσης, σε αντίθεση με τη Βιβλική Εύα που έγινε από το πλευρό του Βιβλικού Αδάμ, η Μιτοχονδριακή Εύα είχε μητέρα (υπήρχαν φυσικά και άλλες γυναίκες την ίδια εποχή που έζησε αυτή), ενώ ο λεγόμενος Υ-χρωμοσωμικός Αδάμ δεν φαίνεται ότι έχει σχέση με τον Βιβλικό. Μάλιστα, σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες, όπως είδαμε πιο πάνω, το πιο πιθανό είναι ότι αυτός ο Αδάμ έζησε πολύ πιο πριν από την Μιτοχονδριακή Εύα.

2. Δεν ήταν η μοναδική γυναίκα της εποχής της

Μία από τις παρανοήσεις σχετικά με τη Μιτοχονδριακή Εύα είναι ότι, εφόσον όλες οι γυναίκες που ζουν σήμερα κατάγονται μέσω μίας άμεσης αδιάσπαστης θηλυκής γραμμής από αυτήν, η Εύα αυτή πρέπει να υπήρξε η μοναδική γυναίκα που έζησε στην εποχή της. Ωστόσο, μελέτες του πυρηνικού DNA δείχνουν ότι το μέγεθος του αρχαίου ανθρώπινου πληθυσμού ποτέ δεν έπεσε κάτω από τις δεκάδες χιλιάδες. Υπάρχουν και άλλες γυναίκες που έζησαν την εποχή που έζησε η Εύα και οι οποίες έχουν αφήσει απογόνους ζωντανούς σήμερα· αλλά σε κάποια φάση στο παρελθόν, κάθε καθεμία από τις γραμμές καταγωγής τους περιείχε αποκλειστικά αρσενικούς, «σβήνοντας» έτσι τις μιτοχονδριακές DNA γραμμές καταγωγής. Αντιθέτως, οι γραμμές καταγωγής της Εύας σε κάθε άνθρωπο που ζει σήμερα περιλαμβάνουν ακριβώς μία καθαρά μητρογενεαλογική γραμμή.

3. Δεν ήταν ένα αμετάβλητο άτομο με την πάροδο του χρόνου

Ο ορισμός της Μιτοχονδριακής Εύας μπορεί να είναι σταθερός, αλλά το άτομο στην προϊστορία, που μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτό τον ορισμό, μπορεί να αλλάξει· όχι μόνο λόγω μελλοντικών ανακαλύψεων, αλλά, επίσης, διότι μερικές αδιάσπαστες γραμμές μητέρας-κόρης έφταναν σε ένα τέλος και κατά τύχη (βάσει μαθηματικής τυχαιότητας). Σύμφωνα, λοιπόν, με τον ορισμό αυτό η Μιτοχονδριακή Εύα είχε τουλάχιστον δύο κόρες οι οποίες και οι δύο έχουν αδιάσπαστες θηλυκές γενεαλογίες που έχουν επιβιώσει μέχρι σήμερα. Σε κάθε γενεά, υπάρχουν μιτοχονδριακές γενεαλογίες που φτάνουν σε ένα τέλος· π.χ. όταν μία μόνη κόρη κάνει μόνο γιούς. Όταν οι μιτοχονδριακές γενεαλογίες των κορών της Μιτοχονδριακής Εύας φτάνουν σε ένα τέλος (δηλ. εξαλείφονται), τότε ο τίτλος της Μιτοχονδριακής Εύας μετατοπίζεται μπροστά (από το παρελθόν προς το μέλλον), από την υπολοίπουσα κόρη μέσω των μητρογενεαλογικών της απογόνων, έως ότου φτάσουμε στον πρώτο απόγονο που έκανε τουλάχιστον δύο κόρες οι οποίες και οι δύο έχουν ζώντες μητρογενεαλογικούς απογόνους. Από τη στιγμή που μια γενεαλογία εξαφανιστεί, χάνεται ανεπανόρθωτα. Έτσι, αυτός ο μηχανισμός είναι δυνατόν να μετακινήσει τον τίτλο της Μιτοχονδριακής Εύας μπροστά (δηλαδή από «υποψήφιο» που έζησε πιο παλιά σε νέα «υποψήφιο» για τον τίτλο που έζησε πιο πρόσφατα).

4. Δεν είναι απαραίτητως σύγχρονη του Αδάμ

Μερικές φορές, κάποιοι υποθέτουν λανθασμένα ότι η Μιτοχονδριακή Εύα έζησε την ίδια εποχή με τον Υ-χρωμοσωμικό Αδάμ, από τον οποίον όλοι οι ζώντες άνθρωποι σήμερα κατάγονται πατρογενεαλογικά, και ότι ίσως τον γνώρισε. Αλλά, εάν κάτι τέτοιο συνέβη, θα ήταν μόνο λόγω συμπτώσεως.

Είναι πιθανό ότι όπως η Μιτοχονδριακή Εύα έζησε στην Αφρική, ότι και αυτός έζησε εκεί. Ωστόσο, αν και παλαιότερες μελέτες υπέθεταν ότι η Εύα αυτή μάλλον είχε ζήσει πριν από αυτόν τον Αδάμ, σύμφωνα με τις τελευταίες μελέτες, η Εύα έζησε πολύ αργότερα

από αυτόν τον Αδάμ· περίπου 140.000 χρόνια αργότερα.

5. Δεν είναι ο πιο πρόσφατος κοινός πρόγονος που μοιράζονται όλοι οι άνθρωποι

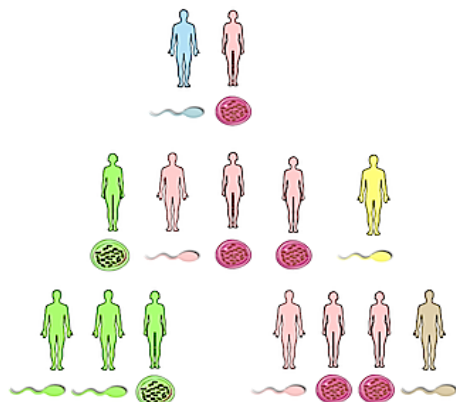
Η Μιτοχονδριακή Εύα είναι ο πιο πρόσφατος κοινός μητρογενεαλογικός πρόγονος· όχι ο πιο πρόσφατος πρόγονος.

Αμφισβητήσεις-Αντίθετες απόψεις

Η θεωρία της Μιτοχονδριακής Εύας στηρίζεται σε δύο παραδοχές οι οποίες τώρα πια αμφισβητούνται :

1. Το μιτοχονδριακό DNA (mtDNA) προέρχεται αποκλειστικά από τη μητέρα.

Σύγχρονες μελέτες έχουν εγείρει ένα φλέγον ζήτημα για το αν το μιτοχονδριακό DNA κληρονομείται αποκλειστικά από τη μητέρα. Έχει βρεθεί άνθρωπος που είχε κληρονομήσει mtDNA και από τους δύο γονείς, ενώ ακολούθησαν μελέτες που έδειξαν ότι το 1-2 % του mtDNA μας είναι πατρικής προέλευσης. Άλλοι υποστηρίζουν ότι αυτό γίνεται σπάνια ή σε πολύ μικρό βαθμό, για να επηρεάζει τη θεωρία.

2. Ο ρυθμός μεταλλάξεων στο mtDNA έχει παραμείνει σταθερός διαχρονικά.

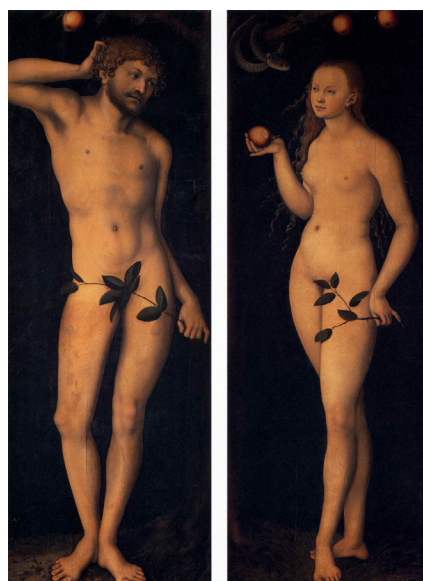
Έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλία σε ό,τι αφορά τον ρυθμό των μεταλλάξεων σε διάφορες περιόδους και ότι οι υποθέσεις μας για το ρυθμό αυτό δεν ισχύουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα στο οποία έζησε η μιτοχονδριακή Εύα.

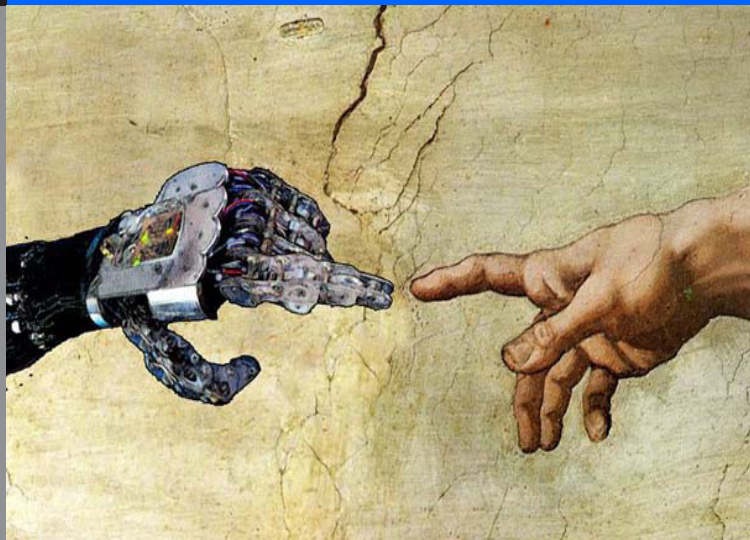
Από μερικούς αυτές οι αμφισβητήσεις θεωρούνται ισχνές, για να καταρρίψουν τη μόνη αξιόπιστη και πολυερευνημένη θεωρία που έχουμε για το μιτοχονδριακό DNA και τη σχέση του με την ανθρώπινη προέλευση.

Συμπέρασμα

Η θεωρία της Μιτοχονδριακής Εύας μπορεί εύκολα να υποστηριχθεί. Έχει αποδειχθεί με πολλαπλές μελέτες και δεν έρχεται υποχρεωτικά σε αντίθεση με τις Βιβλικές γραφές.

Ακόμη, προσφέρει πολύτιμα στοιχεία σε θέματα ανθρώπινης προέλευσης· αυτό το ερώτημα δεν απαντήθηκε πλήρως από αυτή τη θεωρία. Η Επιστήμη θα συνεχίσει να ερευνά.

«Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος.

Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί.

Επομένως, ο Σωκράτης είναι θνητός»

Με τον απλό αυτό τρόπο, ο Αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος Αριστοτέλης ερμηνεύει την έννοια του επιστημονικού συλλογισμού, μέσω του οποίου καταλήγουμε στην έγκυρη γνώση. Η προσπάθειά του να προσεγγίσει τους νόμους της ανθρώπινης σκέψης και να εξηγήσει πώς αυτή εκλαμβάνει την πραγματικότητα μέσα από πολύπλοκες και ανομοιογενείς εμπειρίες, τις οποίες αναλύει και ανασυνθέτει, για να ανακαλύψει τελικά τους γενικούς νόμους και αρχές της επιστήμης, ήταν καθοριστική και ίσως η σημαντικότερη συμβολή του στη φιλοσοφία.

Πολλούς αιώνες αργότερα οι επιστήμονες επικεντρώνονται όχι απλώς στην κατανόηση της ανθρώπινης νοημοσύνης αλλά στη μίμησή της, δηλαδή τη μίμηση της ικανότητας του ανθρώπου για μάθηση, προσαρμοστικότητα, συναγωγή συμπερασμάτων και επίλυση προβλημάτων.

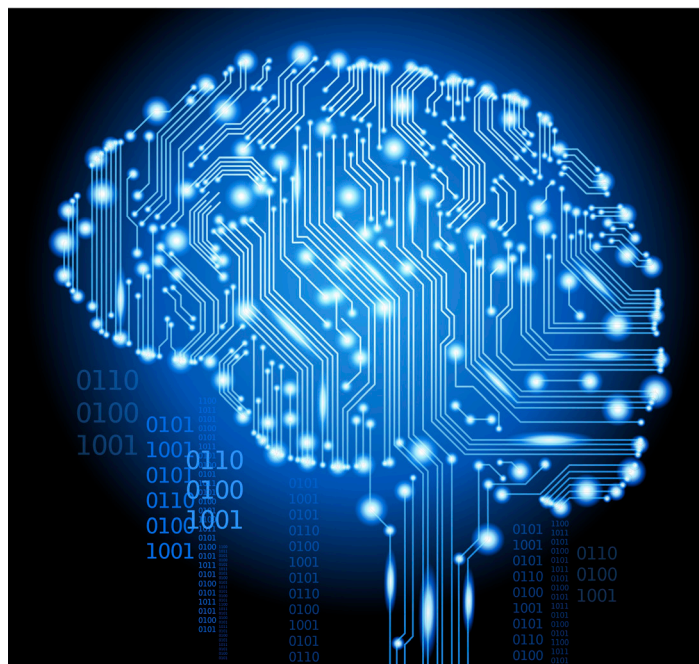
Η προσπάθεια αυτή για μίμηση της ανθρώπινης νοημοσύνης υλοποιείται από τους επιστήμονες στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης. Οι επιστήμονες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό, προσπαθούν να δημιουργήσουν εξελιγμένους υπολογιστές, οι οποίοι θα αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους και θα

Τεχνητή νοημοσύνη

του Μάρκου Γαζέπη, Α1

προσαρμόζονται σε αυτόν, κατά τρόπο παρόμοιο με τους ανθρώπους. Θα μπορούν, δηλαδή, να εκτελούν καθημερινές εργασίες, να παράγουν λόγο και να βελτιώνονται συνεχώς μαθαίνοντας από τα λάθη τους αλλά και από τα ερεθίσματα τα οποία λαμβάνουν από το περιβάλλον τους.

Ένας από τους τομείς στους οποίους γίνεται προσπάθεια για την ανάπτυξη νοημοσύνης είναι και η ρομποτική. Οι ερευνητές προσπαθούν να διδάξουν στα ρομπότ πώς να αποκωδικοποιούν το συντακτικό της ανθρώπινης κίνησης, ώστε να μπορούν να συνεργαστούν περισσότερο αρμονικά με τους ανθρώπους σε περίπλοκα καθήκοντα. Οι υπολογιστές χρειάζονται, όμως, αρκετό χρόνο, για να μάθουν να ερμηνεύουν ήχους, κινήσεις και να αναγνωρίζουν εικόνες ζώων ή αντικειμένων.

Και αυτό συμβαίνει, επειδή η γλώσσα ή οι εικόνες δεν μπορούν να μετατραπούν εύκολα σε δυαδικές εξισώσεις. Οι επιστήμονες είναι αισιόδοξοι πάντως για τη βελτίωση της ευφυΐας των υπολογιστών.

Επιπλέον, ένας από τους βασικότερους τομείς στους οποίους γίνεται προσπάθεια για ενσωμάτωση νευρωνικών συστημάτων είναι η ιατρική. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί και διάφοροι διαδικτυακοί ιστότοποι οι οποίοι μπορούν να διαγνώσουν από ποια ασθένεια πάσχει κάποιος. Το μόνο που πρέπει να δηλώσει ο ασθενής είναι το φύλο, την ηλικία και τα συμπτώματα τα οποία εμφανίζει. Με βάση τα στοιχεία αυτά ο υπολογιστής κάνει μια ακριβή διάγνωση και προτείνει διάφορες μεθόδους θεραπείας. Οι διαγνώσεις αυτές αρχικά δεν ήταν ιδιαίτερα ακριβείς, αλλά με την ανάπτυξη των μέσων τα οποία χρησιμοποιούνται και με την πολυετή εφαρμογή του συστήματος, το ποσοστό ακριβείας αυξάνεται διαρκώς καταδεικνύοντας έτσι και το λαμπρό μέλλον το οποίο προδιαγράφεται για νευρωνικά συστήματα τέτοιου τύπου.

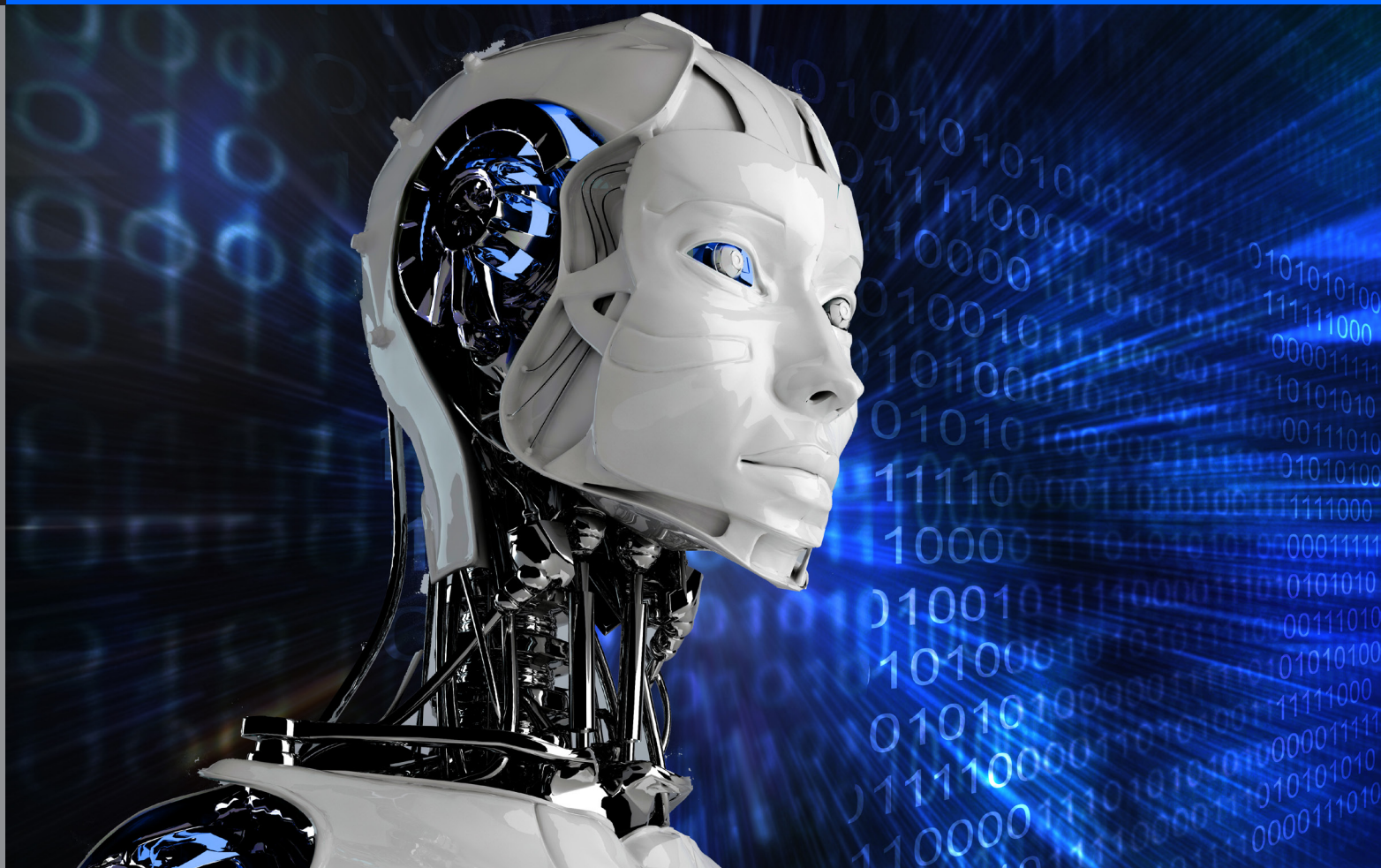

Διάφορα παραδείγματα τα οποία αξιοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη είναι η μηχανή αναζήτησης της Google. Στη ρομποτική χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του υπολογιστή Deep Blue, ο οποίος κατάφερε να κερδίσει τον παγκόσμιο πρωταθλητή στο σκάκι Gary Kasparov σε αγώνα σκακιού.

Η επιστήμη και η μεθοδολογία της δημιουργίας νοουσών μηχανών ξεκίνησε τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όταν ο Βρετανός μαθηματικός Alan Turing, ο οποίος υπήρξε πρωτεργάτης και ταγός στην προσπάθεια για ανάπτυξη τεχνητής νοημοσύνης, δημιούργησε μία μηχανή, η οποία προς τιμήν του ονομάστηκε «μηχανή Turing», εξαιρετικά απλή στον σχεδιασμό της, η οποία μπορούσε, θεωρητικά, να κάνει κάθε δυνατό υπολογισμό.

Η ταινία “The Imitation Game” αναφέρεται στις προσπάθειες του Άγγλου μαθηματικού να κατασκευάσει τη μηχανή τεχνητής νοημοσύνης με την οποία μπόρεσε να σπάσει τον μυστικό κώδικα επικοινωνίας των Γερμανών, γνωστό ως enigma. Ο κώδικας αυτός μεταβαλλόταν κάθε μέρα, καθιστώντας την προσπάθεια αποκρυπτογράφησης του σχεδόν αδύνατη. Ο Turing καταφέρνει να κατασκευάσει τον πρώτο ηλεκτρονικό υπολογιστή, ο οποίος θα έχει τη δυνατότητα να αποκρυπτογραφεί τον κώδικα καθημερινά και να παρέχει πληροφορίες στους Βρετανούς. Το εγχείρημα αυτό αποτέλεσε και το καθοριστικότερο βήμα για την επίτευξη της νίκης καθώς έδινε τη δυνατότητα πρόβλεψης των κινήσεων των Γερμανών.

Πρόκειται για ένα καλογραμμένο και εξαιρετικά σκηνοθετημένο ιστορικό θρίλερ το οποίο πετυχαίνει να καθηλώσει τους θεατές, χωρίς να κάνει χρήση των τετριμμένων σκηνοθετικών τεχνασμάτων όπως η βία και η έντονη και συνεχής δράση. Παράλληλα, η ιδανική εκτέλεση από τον Benedict Cumberbatch πετυχαίνει να παρουσιάσει όλες τις πτυχές της προσωπικότητας του λαμπρού αυτού επιστήμονα μέσα από το φλεγματικό βρετανικό χιούμορ και τις συναισθηματικές του εκρήξεις. Η ταινία αυτή πραγματεύεται τον βίο και την πολιτεία ενός από τους αφανείς ήρωες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο οποίος είναι ένας από τους σημαντικότερους μαθηματικούς όλων των εποχών και, κατά πολλούς, θεωρείται ως ο πατέρας της πληροφορικής και της τεχνητής νοημοσύνης, δίνοντας μάλιστα και το έναυσμα για προβληματισμό γύρω από την έννοια της τεχνητής νοημοσύνης και την ηθική της.

Συγκεκριμένα, με την πρόοδο η οποία έχει καταγραφεί στον τομέα αυτό, έχουν εκφραστεί φόβοι από πολλούς επιστήμονες σχετικά με την εξέλιξη τέτοιων μηχανών. Ένας από

τους υπέρμαχους της άποψης αυτής είναι ο διακεκριμένος φυσικός **Steven Hawking**. Ο ίδιος μάλιστα χρησιμοποιεί μία τέτοια μηχανή καθημερινά, ώστε να επικοινωνεί με το περιβάλλον του, να εκτελεί τις καθημερινές εργασίες του και να παραδίδει στους μαθητές του. Ο ίδιος υποστηρίζει «Οι πρωτόγονες μορφές τεχνητής νοημοσύνης που διαθέτουμε ήδη έχουν αποδειχθεί πολύ χρήσιμες», τονίζοντας παράλληλα και τους κινδύνους: «...η **ανάπτυξη πλήρους τεχνητής νοημοσύνης θα μπορούσε να σημάνει το τέλος του ανθρώπινου γένους**». «Από τη στιγμή που οι άνθρωποι θα αναπτύξουν την τεχνητή νοημοσύνη, αυτή θα απογειωθεί από μόνη της και θα ανασχεδιάζεται σε ολοένα και αυξανόμενο ρυθμό. Οι άνθρωποι, οι οποίοι περιορίζονται από μια αργή βιολογική εξέλιξη, δεν θα μπορούν να την ανταγωνιστούν και τελικά αυτή θα τους υποκαταστήσει. **Δεν υπάρχει κάποιος φυσικός νόμος που να εμποδίζει τις μηχανές τεχνητής νοημοσύνης να αναπτύσσονται μόνες τους από ένα σημείο και μετά. Ίσως οι ερευνητές δεν αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο αυτού του σεναρίου**».

Όντως, ρομπότ που κάνουν ανακαλύψεις, ελέγχουν την αγορά και αναπτύσσουν ισχυρά όπλα ίσως να μην ανήκουν στην κατηγορία της επιστημονικής φαντασίας σε μερικά χρόνια. Σήμερα, το όφελος των μηχανών τεχνητής νοημοσύνης εξαρτάται από το ποιος τις ελέγχει και για ποιον σκοπό, ενώ στο μέλλον το ερώτημα θα είναι αν ο έλεγχός τους είναι πλέον εφικτός. Σημειώνεται ότι τα Ηνωμένα Έθνη και το Παρατηρητήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων έχουν απαγορεύσει στρατιωτικά ρομπότ με την ικανότητα να βρίσκουν και να εκτελούν μόνα τους στόχους. Μια τέτοια απόφαση λήφθηκε λόγω της πεποίθησης ότι η χρήση ρομπότ και μηχανών τεχνητής νοημοσύνης θα καθιστούσε την επίλυση γεωπολιτικών διαφορών μέσω της πολιτικής και διπλωματικής οδού ελάσσονος σημασίας. Ο πόλεμος πλέον θα ήταν η πρώτη λύση οποιασδήποτε διένεξης, καθώς η απώλεια ανθρώπινης ζωής δεν θα αποτελούσε πλέον ανάχωμα στη διεξαγωγή πόλεμου.

Ένας ακόμα φόβος, ο οποίος εγείρεται με την εξέλιξη των νευρωνικών συστημάτων, είναι και το γεγονός ότι αυτά έχουν τη δυνατότητα να θέσουν υπό αμφισβήτηση πολιτισμικά ιδεώδη πάνω στα οποία έχει βασιστεί η κοινωνία μας. Πιο συγκεκριμένα κάτι τέτοιο έχει τη δυνατότητα να πετύχει ο **Alto**, ένα νευρωνικό σύστημα το οποίο ανιχνεύει το ύφος γραφής του δημιουργού ενός λογοτεχνικού κειμένου. Το ύφος αυτό

καθορίζεται και από συγκεκριμένες λέξεις και γλωσσικά σχήματα. Μάλιστα, αυτή η μηχανή έχει πετύχει να αποδείξει, μέσω της εφαρμογής αυτών των τεχνικών, ότι τμήματα του έργου του Shakespeare δεν είναι αποκλειστικά δικά του αλλά προέρχονται από άλλους συγγραφείς της εποχής του, αποδεικνύοντας έτσι ότι το έργο του μεγάλου Άγγλου συγγραφέα δεν είναι αποκλειστικά δικό του.

Εν κατακλείδι, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να είναι ευεργετική για τον άνθρωπο αλλά θα πρέπει να αξιοποιηθεί σωστά προς όφελος της ανθρωπότητας.

ΠΗΓΕΣ

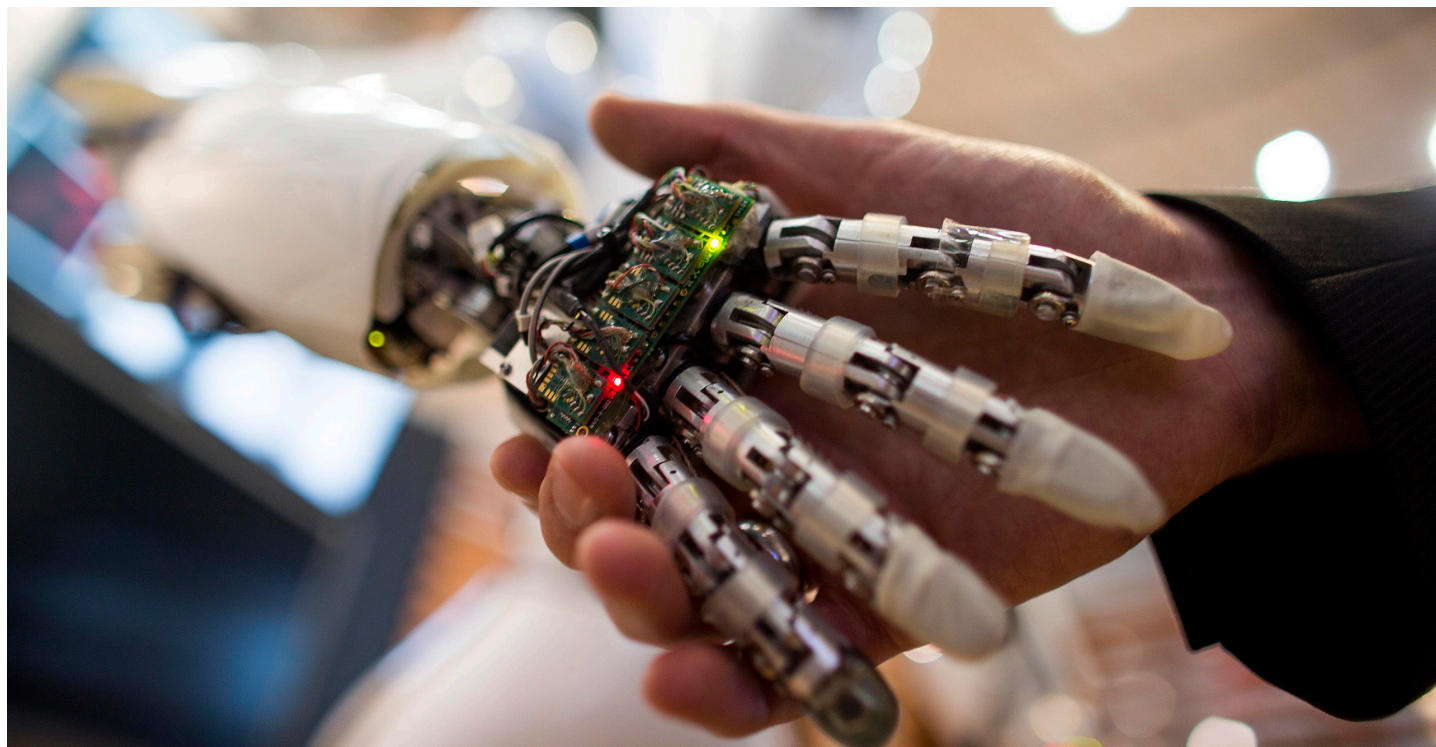
http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/filosofia

http://www.universitypress.gr/bbc/science/world/artificial_intelligence

<http://www.robocup.org>

<http://cgi.di.uoa.gr/>

<http://tinanantsou.blogspot.gr/>

Μελάνι ή PIXELS;

Νίκος Θεοδώρου, B2

Είναι αδύνατο η σύγχρονη νέα γενιά να αναλογιστεί την ύπαρξη ενός κόσμου χωρίς smartphones, ταμπλέτες ή laptops. Αυτές οι έξυπνες συσκευές είναι συνυφασμένες με την καθημερινότητά της. Μηνύματα στους συμμαθητές και τους φίλους με χρήση e-mail ή κοινωνικών δικτύων, δουλειά για το σπίτι που απαιτεί τη χρήση υπολογιστή, διάβασμα στην οθόνη μιας ταμπλέτας... **Υπάρχει άραγε ο κίνδυνος τα έντυπα να αντικατασταθούν από οθόνες;**

Ιούλιο του 2014 βρέθηκε ότι οι αναγνώστες που χρησιμοποιούσαν συσκευή Kindle (είδος ταμπλέτας) ήταν σημαντικά χειρότεροι από τους αναγνώστες παραδοσιακού χαρτόδετου βιβλίου στο να ανακαλέσουν με ποια σειρά συνέβησαν τα γεγονότα σε μια ιστορία μυστηρίου που διάβασαν. Σε αυτή την εργασία δόθηκε για μελέτη σε 50 αναγνώστες το ίδιο διήγημα της Elisabeth George. Οι μισοί διάβασαν το 28-σέλιδο διήγημα σε μία συσκευή Kindle, ενώ οι άλλοι μισοί σε

Εικόνα 1: “Kindle”: Ηλεκτρονική συσκευή ανάγνωσης κειμένου.

Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι, ενώ οι περισσότεροι άνθρωποι προτιμούν ακόμα να διαβάζουν από έντυπα, οι συνήθειες αλλάζουν καθώς η τεχνολογία στα ηλεκτρονικά βελτιώνεται. Στην Αμερική τα ηλεκτρονικά βιβλία αποτελούν το 20% όλων των βιβλίων που πωλούνται. Πάντως μελέτες δείχνουν ότι το χαρτί εξακολουθεί να έχει πλεονεκτήματα έναντι της οθόνης ως μέσο ανάγνωσης. **Οι ψηφιακές συσκευές δυσκολεύουν τους ανθρώπους στην κατανόηση κειμένων μεγάλης έκτασης, καθώς και στην απομνημόνευση.** Σε μία εργασία που παρουσιάστηκε σε συνέδριο στην Ιταλία τον

μορφή βιβλίου. Τελικά οι αναγνώστες ελέγχθηκαν πάνω σε όλες τις πτυχές του διηγήματος, συμπεριλαμβανομένων των αντικειμένων, των χαρακτήρων και του σκηνικού. Η επίδοση των δύο ομάδων ήταν παρόμοια, εκτός από την περίπτωση που τους ζητήθηκε να τοποθετήσουν χρονικά τα γεγονότα στο διήγημα. Οι αναγνώστες του Kindle είχαν σημαντικά χειρότερη επίδοση στην ανάκληση της πλοκής, όπως για παράδειγμα, όταν τους ζητήθηκε να τοποθετήσουν 14 γεγονότα σε σωστή χρονική σειρά. Οι ερευνητές πιστεύουν ότι το διάβασμα με συσκευή Kindle δεν επιτρέπει στον αναγνώστη να αναδιηγηθεί σωστά μία

ιστορία. Από την άλλη μεριά, η ανάγνωση ενός παραδοσιακού χαρτόδετου βιβλίου διευκολύνει τη σωστή αναδιήγηση της ιστορίας.

Για να καταλάβουμε σε τι διαφέρει η ανάγνωση εντύπου από την ανάγνωση οθόνης, απαιτείται να γνωρίζουμε πώς αντιλαμβάνεται τη γραφή ο ανθρώπινος εγκέφαλος. Τα γράμματα και οι λέξεις είναι σύμβολα που αντιπροσωπεύουν ήχους και ιδέες, όμως ο εγκέφαλός μας τα θεωρεί απτά αντικείμενα. Διαβάζοντας ένα κείμενο, κατασκευάζουμε ένα είδος χάρτη στον νου μας. Όταν προσπαθούμε να εντοπίσουμε ένα απόσπασμα βιβλίου, συχνά θυμόμαστε σε ποιο μέρος του κειμένου αυτό εμφανιζόταν.

Ένα βιβλίο έχει πιο ξεκάθαρη τοπογραφία από ό,τι μία οθόνη. Υπάρχουν σελίδες στα αριστερά και στα δεξιά και οκτώ γωνίες, για να προσανατολιστούμε. Μπορούμε να συγκεντρωθούμε σε μία σελίδα του βιβλίου, χωρίς να χάσουμε τη συναισθηση όλου του κειμένου. Αισθανόμαστε το πάχος του βιβλίου στο αριστερό μας χέρι και το πάχος του βιβλίου που

μας υπολείπεται να διαβάσουμε στο δεξί μας χέρι. Μπορούμε, επίσης, να τσακίσουμε κάποια σελίδα του βιβλίου μας, αν θέλουμε. Η φυσική παρουσία τυπωμένων σελίδων και η δυνατότητα να πηγαίνουμε μπρος-πίσω σε αυτές αποδεικνύεται σημαντική για την πλοήγηση του εγκεφάλου σε κείμενα και ειδικότερα σε εκείνα τα κείμενα που είναι πολύπλοκα ή μεγάλα σε έκταση.

Η ανάγνωση από οθόνη μπορεί να είναι κουραστική για τα μάτια μας και διανοητικά πιο απαιτητική από ό,τι η ανάγνωση ενός παραδοσιακού χαρτόδετου βιβλίου. Σε ένα πείραμα που έγινε στο πανεπιστήμιο Karlstad στη Σουηδία, άνθρωποι που έκαναν τεστ κατανόησης κειμένου σε υπολογιστή έλαβαν χαμηλότερη βαθμολογία και ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα άγχους και κόπωσης σε σχέση με άλλους που εξετάστηκαν γράφοντας τις απαντήσεις τους σε χαρτί. Υπάρχουν επίσης μελέτες, όπως αυτή του πανεπιστημίου του San José της Καλιφόρνιας, που δείχνουν ότι **οι άνθρωποι δεν προσπαθούν αρκετά, όταν μελετούν από οθόνη**. Αντίθετα, χάνουν τον χρόνο τους σερφάροντας, αναζητώντας λέξεις-

Εικόνα 2: Σύγκριση χαρτιού και Pixel

κλειδιά κ.λ.π.. Δεν θέτουν συγκεκριμένους στόχους και δεν ξαναδιαβάζουν τα δύσκολα μέρη ενός κειμένου.

Βέβαια, τα ηλεκτρονικά αναγνώσματα έχουν αναμφισβήτητα και τα πλεονεκτήματά τους: το περιεχόμενό τους μπορεί να αναζητηθεί και να μοιραστεί εύκολα με άλλους, μπορεί να περιλαμβάνει “animations” και διαδραστικά χαρακτηριστικά. Ακόμα, τα ηλεκτρονικά μέσα ενημερώνονται άμεσα με νέες πληροφορίες. Όταν εξάλλου θέλουμε απλά να ρίξουμε μια ματιά στις ειδήσεις ή τον καιρό, χωρίς να χρειάζεται να εμβαθύνουμε, η χρήση tablet, laptop ή κινητού είναι ό,τι πρέπει.

Τελικά, η ανάγνωση ή η μελέτη από ένα βιβλίο ή από μία οθόνη υπολογιστή ή έξυπνης συσκευής είναι κάτι εντελώς διαφορετικό και παρέχει διαφορετικού είδους αισθητικές και πνευματικές εμπειρίες. Κάποιοι αναγνώστες θα συνεχίσουν να προτιμούν τα έντυπα, άλλοι θα προτιμούν τα ψηφιακά μέσα, ενώ άλλοι θα μεταπηδούν από το ένα μέσο στο άλλο. Πάντως τα έντυπα, τουλάχιστον προς το παρόν, δε φαίνεται να εξαφανίζονται. Η αίσθηση του χαρτιού και του μελανιού, ο χαρακτηριστικός ήχος των σελίδων που γυρίζουμε, το μέγεθος και το βάρος του βιβλίου μετράνε πολύ και προσελκύουν τον αναγνώστη.

Πηγές

Carr, Nicholas. “Paper Versus Pixel”. Nautilus. Nautilus, August 29, 2013. Web. Jan. 2015 <<http://nautil.us/issue/4/the-unlikely/paper-versus-pixel>>.

Flood, Alison. “Readers absorb less on Kindles than on paper, study finds”. The Guardian. The Guardian, August 19, 2014. Web. Jan. 2015 <<http://www.theguardian.com/books/2014/aug/19/readers-absorb-less-kindles-paper-study-plot-e-reader-digitisation>>.

Jabr, Ferris. “Why the Brain Prefers Paper”. Scientific American, USA Nov. 2013. Print.

